

Agarabi Namel: Bible for Mark

Cebuano: Translation Words for Mark

Formatted for Translators

©2022 Wycliffe Associates

Released under a Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Bible Text: The English Unlocked Literal Bible (ULB)

©2017 Wycliffe Associates

Available at <https://bibleineverylanguage.org/translations>

The English Unlocked Literal Bible is based on the unfoldingWord® Literal Text, CC BY-SA 4.0. The original work of the unfoldingWord® Literal Text is available at <https://unfoldingword.bible/ult/>.

The ULB is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

Notes: English ULB Translation Notes

©2017 Wycliffe Associates

Available at <https://bibleineverylanguage.org/translations>

The English ULB Translation Notes is based on the unfoldingWord translationNotes, under CC BY-SA 4.0. The original unfoldingWord work is available at <https://unfoldingword.bible/utn>.

The ULB Notes is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License.

To view a copy of the CC BY-SA 4.0 license visit <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Below is a human-readable summary of (and not a substitute for) the license.

You are free to:

- Share — copy and redistribute the material in any medium or format.
- Adapt — remix, transform, and build upon the material for any purpose, even commercially.

The licensor cannot revoke these freedoms as long as you follow the license terms.

Under the following conditions:

- Attribution — You must attribute the work as follows: "Original work available at <https://BibleInEveryLanguage.org>." Attribution statements in derivative works should not in any way suggest that we endorse you or your use of this work.
- ShareAlike — If you remix, transform, or build upon the material, you must distribute your contributions under the same license as the original.
- No additional restrictions — You may not apply legal terms or technological measures that legally restrict others from doing anything the license permits.

Notices:

You do not have to comply with the license for elements of the material in the public domain or where your use is permitted by an applicable exception or limitation.

No warranties are given. The license may not give you all of the permissions necessary for your intended use. For example, other rights such as publicity, privacy, or moral rights may limit how you use the material.

Mark

Chapter 1

¹ Tiyarafenu anin yisasi karaisini arai'in mono baya. ² Sakanampa vanta Aisaya fef'a uvantaremi, Onano, Baya varen orin banta se'i sianteku e'in an uanten oriyain eni aa maman puntarate mino. ³ K'ama barafa m'aasen ovaremi, Bafani aa uvide v'a bema orinainta maman puntarano. ⁴ Ara beren ume abasen, non baran mono bay Yoni sen ka'ma barafinte eremino. ⁵ Mino Yudia barafinte nanin ua Yerisaremi nanin banta va umevan tirunoe, sere Yodeni non mamate mino. ⁶ Yoni,ma ukvaein ayofu uvara iYon afuin en ka'o aufo uvaran amuanan en, inka afa tumen ma panoma nain mino. ⁷ Yoni maasemi tein tinain ma eriain bantai akona ano te'inti akonava ida manai ukhenmino Tei' ida bein aura khamante uno. ⁸ Tei nonpoke peantiyaumpo bei kanta aunan poke i noupeantantemino. ⁹ Mai yana afoka ikan Yisasi Nasareti barufin Kariri, orikan , Yoni ano Yodani mono non peantemino. ¹⁰ Yisasi ma mono non peantadan ayonpake ¹¹ ,Inarufake Kanta aunan mono kukofa nun anden,ayompa doman nene' Inaruke ma'a sen ovaren mi', mai tentanin mino,tei tinunu iyauno. ¹² Khanta aunan mano be' inpin bikavikhan kama'a barafa ore mino. ¹³ Khama barafa,foti (40) bayama' inuran baken,bananon mano bein akhen noka ikan,Danbanta i ansori ano bein aya emino. ¹⁴ Yoni paken orivikan ma'en Yisasin arai'ein Kerari nanin bantafin Tiyarafenu i mino baya tiya me'mino. ¹⁵ Tikha'rein dana inka afokasi emino Tiyarafenu yafisin inkha ade ene arabede mono baya ineno. ¹⁶ Be'in ma Karari non ankhi'nafa' ma' oriyaken mai' Saimoni ma, Enduru ma' benavasan noyana base karu diam baren' mino. ¹⁷ Yisasi' betin tiyamemi, tein' tivaku'resi noyana' arin' ani' ono. ¹⁸ Mai ayompake mai' yana sinta' me' ka'en bein baku ren' mino. ¹⁹ Yisasi ma' bei arara afo'e bain oriyam Yemisi, Sebedi beani ma', Yoni be ava'ema base puntariyan ban meren be'in bakuren mino. ²⁰ Yisasi ma'asen onakan, maikan be afoe ma' be'i doran banta khayoy va' me ampiren bein bakure mino. ²¹ Kapenamu beti ori kha'ren mino. Oyadamu erikhan Yisasi beti mono namun pin umban mono baya sikhon mino. ²² Yisasi ma un'mantaven mono baya tikhan maifin ma bare'ein nanin banta ano mai baya van anuduren kharen mino. ²³ Mai'finte mana' namu'aunan' bain' banta' ano' baden ma'a semi. ²⁴ Mai seti naisa onterafuno, Nasaretike Yisasi 'oe te'i en afovai ukhe'uno, e'i mae Tiyarafenu khantasi' ukheonna ono. ²⁵ Ma'asikhon Yisasi semi' afasi'ureya ve'in aupinte' bananon domaman tiya ono. ²⁶ Mai namu aunan mano mai banta ankamadan bariyainma' namu aunan be'in me ampen oren mino. ²⁷ Mino ano anuden orera iyan be'inan temi' be'i iye baken ma'a mono baiya sian inka namu aunan siantaden be;in avaya 'iniden meampen oriyanafino. ²⁸ Be'ini kama baya ano minopa Karari barafa orera emino. ²⁹ Mono ayonpake', Yisasi ma' Yemisi ma' Yoni ma'avi'aren Saimoni ma' Anduru ma' ino. ³⁰ Saimoni beanan nanin aipin bakan Yisasin tian amen mino. ³¹ Maira be'i orein oma ayan pakaren aiyanodan emanten aidana meampen everen betini dunan taren mino. ³² Inupasi ikhan be'i bain aikayo va' namu aunan bain kayo va' eren mino. ³³ Mana baru kheka ano mai onara' ana eman ataru emi. ³⁴ Be'i kokhon aidana kipantian inka' dampo namu auna kayo oo fasi uriyan tiyantan ore mino. Ve para varaino namu aunan mano i'da vei'n tiyan pa'man ino van mino. ³⁵ Peinura emanten ona'kan pa sitipa ukhan, be ma amukiyaipa' oman amuken mino. ³⁶ Saimoni m' bei eyo iyanporinta va' ben nan dosen mino. ³⁷ Bei'nan dosen oman onan ma'a semi', kokhon kayo ano enan dosiyan mino. ³⁸ Yisasi ma'asen tiamemi', eri ade' baru kayofa oman mono baya seno, maivan mi tei' mara erikhe uno. ³⁹ Bei' mino Kariri barafa oriven mono namun khayofin mono baya sian miyan namu auna dovarene. ⁴⁰ Namon bain banta ano eman aronkan durafuden ma'asenmi, eni anunura' te'i e'inan aruse se'uno. ⁴¹ Arakusin ma', avababa' Yisasi ano bein amanina ayan kaudaren ma'asenmi ei ume arume umpo arakusin masa orono. ⁴² Ma'an ma'ikan ai' dana' ese' ana kipe mino. ⁴³ ⁴⁴ Yisasi akona vaya siyamiden tiyan ten mino. Yisasi ma'asemi, maima afoka' ein dana' ida va' ena siyame, aru' banta keka' eni au ani iyaken me Ayarafenu muse' tiyantano. Pema Mosesi ma tikha' eini' sa' ono, inka afoka' emino. ⁴⁵ Mai ayonpake Yisasi ma' araien mono baya siyaken ade anufa ena barukeka pin orono van emi. Ma'an iyakan ena ba

Chapter 2

¹ Mana'a damu ayon pake ma Yisasi ma Kapenaumu ke ovaren ma eri ma'en be' ama' evane sin ine. ² Kokhon mano mai namun ovikavin afokhan ida in onara dere vikavin Yisasi maifin mono baya semi. ³ no Mono baya siyakan aiayan pukein banta mana'a banta kayo ano aviren erenmi' kamikami banta ano mai aiayan pukein banta aviren erenmi. ⁴ Aviren e'onan banasi bikakhan ben ade ida oririma ma'an iyainpin manapa ma'a amonata oiven Yisasi ma bain bobo nara kapoden mai banta ma bakein kanana kain aravan. ⁵ Kain ma aravika maen 'beui

mumuna oniyaken ' Yisasi mai aiayan pukein banta van siya miyaken 'tani no'e ei ume arun me'uno. ⁶ Ma'an ma siyakan mai damu mana'a man baya afovai ukhein banta intava mafin kumanta mino. ⁷ Ma banta ano intesa u'akena ma baya siyan nafino? Bei Ayarafenu ayonpa baya siyane, ida khanai ena ano ume arunmin temifo Ayarafenu beya ino? ⁸ Ma'an ma siya kan mai o'avena pake beu'i inin afovai iyaan tiyan mai keka tiyanmen ma'asen paravara tireti aupin maina inin bari yafono. ⁹ Ma aiayan pukein banta van inte'esa kasae' tinafi. Eni ume arun mene tinafi a'a orun mante ei kanana amare orinfi. ¹⁰ Ma'an tukantin e'iva ovare meva ineno. Banta anin ma'en ume arunmin akon navai ma barafin erikene . Ten Yisasi aiayan pukhein banta siyan memi. E'in tiyame yare orun mante ¹¹ ' E'i kanana mamare ei ma orono. ¹² Orun mantian ese ana, bei' kanana da'dan pakaren , mai namun me ampen mino aura barufa oriyen one taka iyan Ayarafenu kakhan bi ami yaken temi ida oni yae' una avu ava ino. ¹³ Bei non akhen pa evaren orikan' kokhon nanin vanta be vaipa erin mono baya siya memi. ¹⁴ Alfiasin anin Levi takisi baran tentifin kuman tan Yisasi esantiyaken e'one siyame. Te'in daka fono sikhon orun manten bein dakhafen oremi. ¹⁵ Levin amapin Yisasi dunan mo niyaken kokhon takisi baran kayo va' inka ume nanin banta va' bei 'eyo iyampon kayo va' dunan manafin nemi,kokhon mano be'in dakaven mino. ¹⁶ Ma'an baya afovai ukein kayo ano ma' un Farasisi ma' ukein kayo ano Yisasi ona kan ume nanin banta va' ,takisi baran kayo va' dunan niyakan oden Yisasini eyo iyampon kayo siya miyan. Paravara be'i takisi baran kayo va' ume nanin banta va' dunan niyan nafino. ¹⁷ Ai' nanin banta ano ayofan banta van dosin nopo , ida ai' banain mano betisan inono. Punta kein nanin banta vara eri kerauno.Ume nanin banta vare. ¹⁸ Yonini eyo iyampon kayo va' Farasisi kayo va' yunan au'raren amukiya kan ,mana nanin banta ano one me Yisasin tiyamiyan ,Nai ana vara ei' eyo iyampon kayo ida dunan aura ren amukiyan nafino. Yonini eyo iyampon kayo va' Farasisi kekha dunan aura ren amu kiya nafino. ¹⁹ Yisasi be;ankan siyamiyan ten anasi iman amin banta ma mafin bantin kana maima onanton erinain nanin banta ano dunan auraren amukin ten nafin no. Anasi ma iman amin banta ma be'anika ma bantin ida kanai en dunan auranten . ²⁰ Damu eriyain maima anasi iman amin nain banta ma be,ankan pinke ma avi' arantin ma'en , mai damui yunan auraren amukan ten mino. ²¹ Ida kanai en mana ano auyen yavarae kana'en peyantera den amu ino.Para vara seyo auyen yavara ano peyante ofaken kana sinte ne. ²² Peyante uaini augin ida kanaie mana ano auyen uaini kaino. Para va ra seyo auyen uaini ano peyante ausiren pasavinpa era vin ten. Auyen uaini augin auyena ka'o. ²³ Mana Sabati Yisasi uviti aran intein aban oriyankan bei' eyo iyampon kayo ano ara'en mai aran ku'ia'kan. ²⁴ Farasisi kayo ano Yisasin tiyame yaken ten.Oniya fono nai vara Sabatira airo anani ukein dana bari yana fino? ²⁵ Ma'an ma sin ma'en Yisasi evaren tiyamiyan .E'ankan ida dankade ontefono Deviti ma' bema ma no'en banta kayo va' ma' arafan purima , ²⁶ Ayarafenu amapin unpeben Abiata ma mono anon bantai ukein damu ,airo anani ukein, mono anon banta kayo ano ana neyain bereti ma neyaken bema ma no'ein ma'a ame ine. ²⁷ Yisasi siyan ,banta ano va Sabati dafiseno, ida va Sabati ano banta dafisino. ²⁸ Ma'an ukhan pasen banta anin ma bain Sabati Kakan mino.

Chapter 3

¹ Yoni mono namun pin evarena'en Yisasi oo onemino, mafin ayan namu ukein banta bare' mino . ² Yisasi mana' banta ano purepure emino, Sabati damu inte ena mai ai banta aya inte nafi siraken one mi, ma'a inti oden bein ni namu paka novane. ³ Ayan namu ukein banta van Yisasi ma'asen mi mino auban orun manta no. ⁴ Banasifin bei' ma'ase mino, Sabati damu kanai'sa ukhe nafino, kama dana ma baren aruven namu ukhen nafi. Arinafi aa' ayain nafi, ma'ama sin ma'en mai avenapake mino ano khofen oren mino. ⁵ Yisasi be'ankan aran boka onen eukin, mano banta i ini onan ma akona ma ukhein ma'en oniyen arunan uvantiyan mai banta van ma'asen' ayan aman puntarano,ma'an ma siyain avena pake ayan puntaran oren mi . ⁶ Ma'an ma uren in mai ayonpake Farasisi ankan Yisasin bare'in avu ava baya Erotin mo siyan men. ⁷ Yisasi ma bei eyo iyampon kayo va unon pa ore mino, Yudia keva Kariri keva kokhon nanin banta kayo dakafen . ⁸ Yerusalem keva Idumia keva Yodani akhempa kayo va Yisasin ma ore'in baya ma inen mai be va'in kokhon nanin banta eren mino. ⁹ Yisasi bei eyo iyampon kayo sia mikan boti aman puntare mi,' onan kokhon nanin banta bein e'ukein pin mino, ma'an intin ida bein avekano vare. ¹⁰ Kokhon mai damuai banta kayo ayofan ma'en, bein aruvon no van banasi ma aipin ba'en kayo emino. ¹¹ Ma'an iyaan bein namu auna mano ma oniyaken ma'en ,Yisasin afa aronkon durafuden ifidiyanken ,tiyan e'i Ayarafenu anin mono. ¹² Bei akona en tiyanten iva tein maman afoka ono. ¹³ Anufa Yisasi oriven, bema aran niyain kayo aran be bain eren, ¹⁴ Ma'ama ma'en kayo be vain ere mino. ¹⁵ Tuarafu aviden mai ankan na (aposorine sen avi amen mino) ma'a urakan tin mono baya sin no vare, akona bantin banano dere siyan tano vare. ¹⁶ Ma'anika mi aviren mino Saimoni na Pita ne sen, ¹⁷ Yemisi Yebedin anin ,Yemisi avae Yoni ,mai Boamesin ne sen ,mai ano ma'a siken; afayu akhase tikhemi; ¹⁸ Endaru,Piripi,Bataromio,Matu,u, Tomasi, Arafiasin anin Yemisi, Tadiasi,namu inin bain banta Saimoni, ¹⁹ Inka Judasi Iskarioti,Yisasin ma arinain banta. ²⁰ Ma'an ma uren

ma'en barufa oren mino,banasi bei vain ovaren ere ere ikan , ida bereti nari en mino. ²¹ Ma'an ma iyan bei antun iniyaken be'in dosen mi. Be'ini inin ida kamaen kuman neri emi. ²² Bopon taran banta kayo Yerusalem ke ere in kayo ano sen, bei Namu aunan kayo i anan banta ino, Banano akona fo'i namu aunan tiyan te' iyan mino . ²³ Yisasi mai keka aran kauden overan baya finte tiya miyan ten, intesa uvaken na Banano mano Banano tiyatan ten nafino? ²⁴ Mana dafisin ma daimin ten ida kanai en manta ten mi. ²⁵ Ma'an uken tin mana ma' auban ma durafu rintan ma'en ida kanai en mantan ten mino. ²⁶ Ma'an ukan tin Banano ma beraran daimin te ma'en ida kanai en mantan ten mino, maan ma inte ma'en bei' akhen pa'i erinte mi. ²⁷ Ma'an tukantin mana ano ida kanai en akona banta amapin pasavi un peben be'a dana baran nono, nara bein damuan kauden mi baran temi. ²⁸ Puran isen te'uno, mano ume kasa en arun miten mifo, ²⁹ Kanta Aunan ma oyan pa' baya ma sin ume ida uran mi min temino. ³⁰ Be'ankan Yisasin na ida kama aunan ma banta e siran mi ma' sen mino. ³² Ma'an ma sen mai keka siyan miyan be anoe'ma be afa avae'yan kuron pa manta khen ave uken ban ., ³¹ Mana' kayo siyan miyan Yisasin tiyan meno sen , enoe'ma e' afa avae'yan kuron pa' ban ave ukene se si yan meno. ³³ Maan ,ma sin maen be'ankan siyan mian ten ,eye eye nara tesino ene tifa tivaen siya fono , ³⁴ Ona no mama iyen e ukukain mai tesinoe tifa tivae ino. ³⁵ Eyen nanin banta ano Ayarafenu arana baren iyan nafino mai kayo ten tinoe, tifativae, tiyofi ino.

Chapter 4

¹ Non ankinafa be'i arai'en afova vaya tikharen mino, ma'antin kakan nanin banta be'in ma'en eukakharemi' evare'ne be'i kadusen nompin bain bokefin oden mino, maira be'i un kumanen mino. Ma'antin mino nanin banta ano non ankinafa iyen eukuven bei baya inemino. ² Be'i kokhon tian inantin bayakhayo tikharen mino,bei bayafin ma'ami sikharemi'. ³ "Ineno!" mana dunan doran banta ano ayun dana' dokaren mino. ⁴ Be'i ma doriyakan mana'a ayun dana' asa' eravin nun kaiyo ano nen mino. ⁵ Ena ayun dana ona'mana'bain barafin eravubin, namu bara bainpin, eampamaren kasete ukharen mino. ⁶ Ma'an temifo, a'au edavin i'da aru' orera ikan mai ayun dana ano i'da kama kirisi bain pin kafuren mino. ⁷ Ma'an tin mana'a ayun dana' ayankuni' ukhein katafin eravukharen mino. Ayankun naman mano eanoni'en dararan, mai ayun dana ano ida aran aren mino. ⁸ Ma'antemifo ena ayun dana' ma kama barafin eravu'ben aran ima'demi,' mana'a ano teti iran, mana'a ano sixti iremi'. Ma'antemifo mana'a ano mana antareti iren mino. ⁹ Ma'antukhan be'i semi', iyen a'arena' bantenafi a'esina' inino! ¹⁰ Yisasi veya ana uvin, be'in tian mikan mifo kanka'nan eiyo iyanpon ma' maira' ma ba'ein kayo ano be'ini' tian intanin baya ana van inaemi'. ¹¹ Be'i ma'asen tiamemi', sireti' maen tiyarafenui yafisin pintena aupa baya vareompo beti ima afovai ukhein kaiyoi' baya mai tiama inta'nin baya bamino. ¹² Ma'an tukhantin beti' ma onanain mai onantemifo ikhanai uren onante mino, ma'a manante inin mana inintemifo ikhanai' uren afova' inten mino. Ma'an tiaren tiyarafenu vain erintin beti'i ume aruminaina mino. ¹³ 'Inaipa' be'i vetin tiame ma'ase'mi', sireti' ida ma vaya afovai' iya ono ma'an tia sireti'i'da oman afo va' ena tian intanin baya inae. ¹⁴ Mai duna doran banta ano ma mai dunan ayun dorein, be'i ma'an avu' avaka' anasen be'i Tiyarafenui vaya dokaren mino. ¹⁵ Mai dunan ayun ma aa akinafa' eravukha' ein ma'amin tukhen mino, mai baya beti' iniyan mifo namu aunan mano aubante' doma'dan ida beti'i ininta kumaman ava'ba' emino. ¹⁶ Mai dunan ayun ma ona'mana' barafin eravukha' ein mano ma'amin tukhen mino, amusita' ana mai vaya banasi ano varen mino. ¹⁷ Mai vaya ano i'da banta auka' kumaman amasan emino. Ma'antukhare'in uman nafi, akhen noka erein damu' mai nanin banta ainanen eraven ankame' ian mino. ¹⁸ Ena maemi, dunan ayun ayankun namanpin ma, eravukha' ein, mai beti' Tiyarafenui baya mantare' ein mino. ¹⁹ Ma'an tukharen mifo, ma bararake' uma ma' mavarake dana ma anunu uantan ma' au' anunu ma ima' ano Tiyarafenui baya dararan ida aran iren mino. ²⁰ 'Inaimpa' ma duna ayun kama barafin eravein, ma'amin tukhen mino. Mai Tiyarafenui baya ma beti' iniren barein mino, ma'an tein mano betisi dunan afokasi' ukharen mino. Mana'a ma irein mai teti ino, mana'a maen sixti ino, ma'amtemifo mana'a ano mana antareti iren ino. mai beti' ma doka'einta'i sen ma'a irari' emino. ²¹ Yisasi beti' ankan tian amen ma'ase'mi', sireti' ma kakhan bare mun kurafina de'iya vaompo dan tkhoka'i dakenan mino kakhan te' iyan mino. ²² Mai pafi, mino aura' ida mana yana aupa ba'ian mino' Ma'an mananten i'da mana yana'aupasi' uresin aupa' banten mino. ²³ Ma'an tulhan inte'a khaioyo atarena' bantin inintenafi, maikhayo ano va' inino. ²⁴ Be'i vetin tian amen ma'a semi', ataren kaude ineno. Mai inte'a anidanasa' barantefo, mai ani'dana'i betin moeken ani' inten mino. ²⁵ Mai pafi, iye kanai' ukhenafi mai moe ken aminten mifo oafadakhenafi mai be'i nina dovaranten mino ²⁶ Inka ma'amana semi tiarafenui yafisini' ukhen mino, mana vanta ano ma dunan ayun ma barafin dorein ami dakhe mino. ²⁷ Be'i maen inupasi' imi bakharen akurasi' imi orun mate' iyan mino. mai i'da afovai ukhen mino,inte'a asake sa' eampame' iyanafino. ²⁸ Bara ano mai beyami dunan a fokai iyamifo,ese' maen, ana va' duna ma' iman dian naino. ma'anturen tasoremi dunan mo kara' iyan mino. ²⁹ Ma'antukhan dunan ma afukhakha imae, dunan doran banta ano maen mai dunan una'an de' iyan mino. Mai dunan ma afukhavin. ³⁰ Ma'a siren

everen semi', mai inte'a yana posa' Tiyaarafenui' yafisin ani'intefo? Mai inta'a tian intanin baya fosa' Tiyaarafenui' yafisin aman ani' intefono. ³¹ Ma'a manante mana arara' duna ma dorein aman an dakhen mino, mai dunan maen sato turanmi dunan aifin ba' iyan mino. ³² Ma'an tukhen mifomai yunan ayun ma do'an baren eampamaren mino mai yunan aifinte danasinta me fauremi ode' iyan mino. Ma'an tuven kakan ayan dan orera uvin kasaen nun kayo ano nani' maira e' iyan mino. ³³ Mai yampo kanina' baya fo' i siyakan mino' ano afovai' iyan mino. ³⁴ Mino baya betin tiamemi', dampo kanina baya bamifo be' i ma bei eyo iyanpo kayo va' ma, bain damu' i be' i mino aupa baya khayopama' nen tian me' iyan mino. ³⁵ Mai' damu' i inupasi' in betin tiamemi', eresi' seti non ekhade ena ufa orono. ³⁶ Ma'asiren, bei eyo iyanpokaio va' mai nanin banta khaiyo meampiren oren mino. Ma'antian Yisasi pefa' bokefin kumantaren mino. Mana'a dampo boke va' i orikharen mino. ³⁷ Ma'antin inain pasuron, mana kakan uva erikan non karanto imano bokefin orun intiken mino. ³⁸ Ma'antin Yisasi bokefin pefa' bakhare' in beni' eyo iyanponkaio ano avoren ma'ase' i, "Aru'soe", ida' afovai' iya fono ma seti' inka puronteku ono. ³⁹ Be' i orun manta ven uva va' non ma' asen ma'ase' i, "kayona ono!" mai oyan pake' ana mai uva kipavin inka' mai non bempake' emino. ⁴⁰ Mai oyan pake' bei eyo iyanpon kayo siamen ma'ase' i, nasa ukhaya sireti' periya barafono, mai sireti' ida mumunan desin banafino. ⁴¹ Bei eyo iyanpon kayo khakan akhokho fin baken beti' aubana ten oreraen ma'ase' i, "Be' i iye' urona fino", uva va' non ma' ano ma ainan uranten beni' avaya ma iniyaine.

Chapter 5

¹ Beti' ankan un non e khaden ena ufa' Kerosenesi' barafa' oren mino. ² Oriven Yisasi ma boti me ampiren araviyain ma' anan namu aunan bain banta ano furin banta khayoi masi' pimpake' e una'en be vainta' eren mino. ³ Mai vanta ano furin banta khayoi masi' pimpa' i variyami'. Mana vanta ano ida khanai' en be' in pakaan akonaen nafi seni anampo safi yamua' daren iyaremi'. ⁴ Be' in kokhon dada' i akona anampo safi seni anampo safi yamiyaren mifo mai seni anan dere anta' den akona anan dere anta' anta' uan karu' diyami'. Ma' an tiyan mana ano ida khanai' en be' in pakaan akona uren maman bara aseriyaren mino. ⁵ Banta masi' kayo fimpasafianuyon pimpa safi bayan ma' inuran ma, ba' diyaken bata ukhein ona' mana' kayo foke' be au vukhafa sika saka iyaren mino. ⁶ Be' i ma nentake' Yisasin oniyaken tavaen oren ben anafin o matimemi'. ⁷ O matimen be' i khakani' en oovararen temi', Yisasi oe, Yan Bain Ayarafenu anin mompo e' in na' i nasa' maman tiyaku fono. Ayarafenui avika' i e' in tutpiya' umpo ida va' te' in uman timeno. ⁸ Mai fara va ve' i ma' a senai'. Mai vanta aupinke' eravino van Yisasi namu aunan do siantiya' i mi'. ⁹ Yisasi ve' in inaemi', E avi' iye fino. Ina ikan be' i evera' nen tiamemi', Te sivi' maen ida yankaforen muno. Para vara seyo, seti khokhona suromi va' uno. ¹⁰ Mai namu aunan mano ida mai finke me ampire' orono van evara' na' en tutu' piyami'. ¹¹ Mai akhempa' maen kokhona' pon kayo sito' anuyompin aviniyaremi'. ¹² Aviniyan maen namu aunan mano Yisasi vaipa' tutupiyan temi', tetin tisintesi' pon kayo aupin un perano. A'esira' betin aupin un perano. ¹³ Ma' a sikan mai namu aunan kayo a' in eravuaren pon kayo aupin un peremi'. Un periya' in ma' mai fon kayo ano amen tavaen aravuaren un nompin orun peren mino. Kankan tauseni fon anefa' i un nompin ufuren mino. ¹⁴ Ufuriyain ma' maima fon aviniya' ein keka' ano savaen oren kakan barufin ma' mai akhempa' ma vain baru khayofin ma' ma vain nanin banta mo siamikan maima afoka' ein danasinta onano van oren mino. ¹⁵ Oriven Yisasi vainta' o onakan maima i yankaforen namu aunan mano fakakha' ein banta varemi'. Beni ine ine ano mo khama uvin au' i dana' uren kumantare' in onen akhokhovan en mino. ¹⁶ Namu aunan mano fakakha' ein banta ma kama uatiyan pursen onein keka' ano maima erein nanin banta siamemi'. Inka' pon kayo va' dere ano ma un nompin ufurein ma' dere siamen mino. ¹⁷ Ma' a sin iniren Yisasin nan beti' i vara me ampiren orino van arai' en tutupen mino. ¹⁸ Ma' a sikan Yisasi ma voti fin un kumaniyan maen namu aunan ma fakakha' ein banta ano vema' orono van iyani' en mino. ¹⁹ Iyani' ikan mifo Yisasi ve' in tiamemi', Te' in ma' ida erin nompo ei varufin orive va' maima Bafan mano e' in an arunan uren aya uren na' kama uantein baya va' ei vanasi mo siameno. ²⁰ Ma' a sikan mai vanta ano oriyaken Dekaporisi' ma Yisasi ano vein kama yana' mamantein nan e siamen oriyakan mino ano sakhaen mino. ²¹ Yisasi ma evara' nen botifin non e khaden ena ufa' oriaren un non akhempa' orin maen kakan nanin banta ano ve vainta' o iyen eukemi'. ²² Iyukha' in Yairusi ne sin Yuda khayoi ayafa kheka' pinte vanta ano ma Yisasin oniyaken ben arantampin o matimemi'. ²³ O matimen temi', Te siraun arara' mai inka furin ade' oriya' umpo erikhe mo ayan a' nonta' kaesin na' evara' nen e afrin ino sen Yisasin avar' ana' en tutupen mino. ²⁴ Ma' a sikan be' in ma' oriyan maen kakan nanin banta khayopano ven au kharaka' oriya' i. ²⁵ Oriyan maifin para tuerufu (12) oranara' nare oriyan ban ai' dana' pakakhein nanin ma' oriya' remi'. ²⁶ Be' in aya inovan bei khokhon danasinta afe uren ayofan banta khayopano oniyaren mifo mai ai' dana' ano ida khipari' en purasen moeken kakani suron en mino. ²⁷ Mai umanpin baken Yisasi ma o varen eriyain avu' ava' baya inen maen ben oyampa' oriaren beni aya' davara' e mo aruven mino. ²⁸ Para vaino, ve' i ma inein Yisasini yavara' e ma aruvonte' anan ti' dana' kipanten mino sen inikhami'. ²⁹ Inikharen ma veni aya' davara' e ma aruviyain m'a anan nare ma yiya' ein mo khipemi'. Kipan ma av' du' an onan ben aufa' ma uman diya' ein mo khipen mino. ³⁰

Ma'an ma ein mano Yisasini akona orivin pasen ainen afova' en mino. Afova' iyaken do vae'aren mai nanin banta fin temi', Iye ano' tenti sui'dana' tiruviya fono. ³¹ Ma'a sen ina ikan bei eyo iyampon kayo ano semi', Ma nanin banta ano ma en au kharaka' makaka' uven oriyain oniyaya' iye ano' tiruviyan nafino siya fono. ³² Ma'a siyan mifo maima aruvukein onano van Yisasi onen auken mino. ³³ Mai nanin mano maima ven aura' afoka'ein danasan akhokhofen avinantan iyan Yisasin anafin eriven ben aura' ma vakan eriya'in ma me khipein danasan purasen tiamen mino. ³⁴ Tiamikan be'i mai nanin tiamemi', Tiraun oe, ei mumunan manon e'in kama uanten mifo kusin ma' oriyasin na' ei ai'dana' kipano. ³⁵ Ma'a siyan maen Yuda khayoi ayafa vantai mapinke' mana'a kheka' ano erein mai ayafa me siamemi', E araun puken mifo ida va' aru' evara'ne uman amiya vano. ³⁶ Ma'a siyain ma' Yisasi veti ma siyain baya khayoi inen maen Yuda khayoi ayafa vanta siamemi' Ida va' akhokho van iyake mumunan mana va' ono. ³⁷ Ma'a sen tiamiden mino' me ayopa' uren Pita ma' Yemisi ma' be afa' Yoni ma' ana avi'aren oren mino. ³⁸ Oriyaren Yuda khayoi ayafa vanta amapin oriven inikan banasi ano sisuvo siyan inka kakani' uren ifi' diyaren mino. ³⁹ Ifi' diya' ikan mapin un peben betin tiamemi', Na'i vara' ida amusin baka' bakeya na'i vara' ifi' diyara' bara fono. Mai iyampon maen paran aumi vakhen ida fukan mino. ⁴⁰ Ma'a sikan be'in nan intiyan mifo maima fukein iyampon ano'en ma' be afo'en ma' aviriyen maima vema' ma orikha'ein kayo va' avi'aren mino' nanin banta siantan barufa' araven mino. Aravuvun maima fukan dan bainta' o'den mino. ⁴¹ O'diven mai iyampon ayan bana fakaaren temi', Tarita Kaum. Mai vaya ma yo vaede ininte, Arinta oe, e'in tiamiya' umpo mantanon tikhen mino. ⁴² Ma'a siyain ma' anan mai iyampon mai iyampon mano orun mantaven oren mino. (tuerufu orana orikhein arintan baremi') Ma'an tiyain ma' anan beti' ankan kakan anoma' iniyaken takhaen mino. ⁴³ Ma'an tiyan maima afoka'ein dana san ida mana ano afova' ino van beti' ankan akonaen tiamemi'. Tiamiden mai arinta yunan amino van beti tiamen mino.

Chapter 6

¹ Maira' me ampen bei varura' everen orikan, mai vei eiyo varan iyampon kayo va' ano vakuren oremit'. ² Sinakoki Sabati yamu bantanasi Mono Baya siamin mai nanimanta ano iniren takha emi'. "Ma afova khayoi intefake barenafino, semi'. Ma na'i khama inin na be'in amikhen nafino." Ma na'isa urena' enara'ukhein avu ava kasaen be ayampoke barian nafi. ³ "Ma i'da ma' uvaran banta Marian anin, Yemisi ma' Yosesi ma' Yudas ma' inka Saimoni ma' ava'e fi. Inka i'da be aun kayo setima' banafi. Mai Yisasi ma varen aruven ein dana sinta ano vetisi ininta' i'da khama emi'. ⁴ Ma'an ikan Yisasi ma'asen betin tiamen mi', "Sakhanampa vanta mino' barufake'i ve'in amosian mifo overen be amapima vain danasinta va', be antuma' bei varuva' ano ida khamaen onene. ⁵ "I'da khanai'en akona yoran bararen in, ai' nanimbanta ana a'nonta ayan kauden amukuantan ai' kipemi'. ⁶ Ma'a iyaken mai nanimantai amino in danasan kakanta takharen barufimpa' eukian mono baya semi'. ⁷ Tiren maira bei tuerifi eyo iyampon kayo o aran kauden, takhanta' namu yana ma yo sianta'an karudan akona amiren, ⁸ inka' danka ana va' pakian, idava' dunan nafi, unan nafi, inka' idava' moni be amu'anan unan pin ba'ena' ⁹ arantan anamun kasaen ena' inka' i'dava' kankanan afuin iranovan temi' ¹⁰ "Inte namumpina' ese' umperantefo, maifin manava' bava' punta'e maifinke' me ampeno. ¹¹ Inte'a varuano' en ofen i'da inena' i'da aviranten nafi, mai varu me ampia va' arantan take me fupa' tirana' mai nanimanta va' mairasa' afova varano." ¹² Ma'a sikan iniren mai khayoi orera en bantanasi fin mono baya siamian inka ume yana me ampen ara' beran baya siaken'. ¹³ Inka' ai' nanimanta amukuanta'den uveri fe'antan ese' ai' kipian inka' takhanta' ma au' peka'in dosianta'an karuden emi. ¹⁴ Yisasin avi' maman dakosi' ikan, Kin Erotin a'arenta' oremit'. Mana'a ano sen, "Non mamantan Yoni ma fuka'eimi everen mana'da orun mantakhan pasen be'impin i'da vain akona yorian mino." ¹⁵ Inka' mana'a khayoi sian, "Be'i Iraisa ino," sikan inka' moeken kokhon mano sian, "Be'i sakhanampa vanta an mi dakhene." ¹⁶ Ma sikan Eroti ese mai vaya inian temi', "Mai ma se'i a'non ku'deruna Yonin everen orun mantakhen mino." ¹⁷ Paravara ma'asenai', pefa' Eroti ano (be ava'e Piripin ana') Erodiasin manta'ein umanta' tikan aruvin banta khayoi ano Yonin pakaan karavusei' eimi', ¹⁸ Mai Yoni ano Erotin tiamiaken, "Eava'en ana' ma varan ida are ukhaya' kasae varia fono." ¹⁹ Mai ano Erodiasin aran e'avin Yonin arono van emifo i'da khanai' emi', ²⁰ paravarai' Erotimpin Yoninan perandana' ban pasemi; Eroti afova' ukhen Yoni ma vain punta'kein banta, Yambanta a'de' ban ben ta' kava ukhan mai vema siain baya amusin en inian manapake' i'da ara' kusin baren mi'. ²¹ Maira' Erotini khain damu' erikama yunan ta'den bei vompon doran banta khayoi va', aruvin banta khayoi ayafa va' inka Kareri' barui yafisin banta khayoi va' aran ma e iyein mano mai ve'in arin aai' emi'. ²² Eroti ma' bei inupa' dunan nan arona khayoi va' aufa' Erodiasin araun mano kama von den amusin amiran, mai Khin mano mai arinta siamiaken ten, "Inte yana sara' te vain inantintefo, sareanan e'in amentere." ²³ Ma'a siren everen akona en temi', "Inte yanasara' te vain inantinte fono, mama se'i yafikeru'na vara' au'ban daimino tintefo, mairake' ma aravukhein danasinta faran amente' uno." ²⁴ Ma'a siaimpin mai arinta ano everen be ano'en mo siamen, Na'i yana sa' inantenuno." sikan be ano'e siyan, "Non mamantan Yonin a'non neva' teno." ²⁵ Ma siaima' evere'nen ainen Kin bainta' oren mo sian, "Tare ana e'i yayokifin

Non manantan Yonin a'non ku'duan timeno." ²⁶ Siaima' Kin aupin arun eren mifo mai i'da khanai'en be avayama vei arona khayoy va' mino avora' ba' ma sikh'a'ein durafuriri' in pasen, ²⁷ Kin mano veyanta' ma yafisin aruvin banta Yonin a'non ku'en me aminovan tiantan orein karavuse finke a'non o khu'emi. ²⁸ Mai a'non ku'duan dokifin kauden baren mai arinta me amikan do varen be ano'en mo amemi'. ²⁹ Mai vei eyo varan iyampon kayo ano inen beni au e aman mo masien mi'. ³⁰ Yisasini eyo varan iyampon kayo overen be vain eren beti' ma varen aruven ein baya me siamen mi'. ³¹ Maira' be'i vetin tiamiaken, "Sireti ma'a ana eresi' bantama ivan akhempa' tana' ara' oman tivika' ifano," semi'. Mai faravarai', kokhon mano fa e onen oren iyan i'da aviken ma yunan nan afokhan amimi'. ³² Maira' beti ana mana votifin ka'osiven banta ivan akhempa' oreimi'. ³³ Oriaima' kokhon mano onen mino' barufake' barara' tavaen mai ma orinain barura pe ovami i'nain beti oreimi'. ³⁴ Mai nanin banta fe mai ankinafa' ba'in ma oniaken arun nan uantemi', paravarai' sipisipi khayoy ma vetin ta' dafisin banta i'da vama yosein an dian pasemi'. Maira' moeken mono' baya siamen mi'. ³⁵ Siamiakan inupasi' ma iyaima' bei eyo iyampon kayo ano me siamiaken, "Mainka inupasi' iyan banta ivanta'i va' ife' umpo, ³⁶ ma nanin banta siantesina' ade' barufimpa' oreraen dunan miani' uren nano." ³⁷ Ma'a sikan Yisasi everen betin tiamen, "E'i va betin dunan amesin nano." Sikan mai khayoy ano everen tiaken, "Mai khana' kan antareti siriva moni poke' bereti miani' uan me amekun nanten nafino." ³⁸ Sikan Yisasi vetin ina iyan, "Na'i ma'a vereti' denan ban nafi? Ori aona." Ma'a sikan o onen me siame, "Kan noya'ba dan manapa' bereti va' anan bane." ³⁹ Sikan maira' banasi daima'an kama khatara' iyuru' iyuru' en kumanemi'. Masiman uan kumanen mi'. ⁴⁰ Mai mana mana masiman pin, mana antareti ano khumanian inka' fiti ano khumanian uru' emi'. ⁴¹ Mikan noya' ba' dan manapa' bereti va' ka' inarufa' kakhaben amukuren maira' ki'a khi'a uan bei eyo iyampon kayo ra' kain mai nanin banta fin masiman ikan, ⁴² Mino' ano khanai' en nen mi'. ⁴³ Niaken ma antan bereti va' noyana va' ma oeke eeke ikan tuerifi samako viken mi'. ⁴⁴ Dan manapa' tauseni vanta khayoy ano mai vereti nen mi'. ⁴⁵ Naren ma, mai nanin banta ma siantan oriakan mana manin bei eyo iyampon kayo nare siantan ena ufa', Betsaida oreimi'. ⁴⁶ Mai khayoy ma orera uvin, anufin amukinta' o'emi'. ⁴⁷ Beyaka' barara' pavan, un non auban bare vare mai voti ovakan inupasi'emi'. ⁴⁸ Mai inupake' onakan maen kakan tisiva ano mai voti mo avekan mifin ma vain kayo tasu sasu iyan mi ve'i kami kami a'au'fa' non daro' daru' daru' en oreimi' betin esante, oronovan. ⁴⁹ Mai khayoy onakan ma ve'i non daro' ma yaru' daru' en erikan mai khayoy ma inein ban mino siren ovaren mi'. ⁵⁰ Paravarai' mai vema oniaken kakan perari' iyaikan onian Yisasi vetin tiamen, "Akona'e manta! Se'i umpo iva' perano!" Sen be'i mai khayoy siamen. ⁵¹ Ma'a siama mai khayoy va' botifin un kumania ima', mai sisiva mo khipemi'. Mai yana' ma mai khayoy oniaken moeken takhen mi'. ⁵² Paravarai' beti' au' akona ukhan i'da khanai'en maima beretira' ma ani'ein oman ta'pe' tikhan pasemi'. ⁵³ Maira' ena ankinafa' Yenasareti' barafin oren mo voti khau'den, ⁵⁴ ka'usen ma varara' eriyaima', bantanasi ano ese' Yisasin oniyaken, ⁵⁵ tavaen mai varufimpa' oreraen ai' nanimanta yuvasi' ba' dayo' uaren be'ima vainta' eremi'. ⁵⁶ Mai vema orein barufimpa', bantanasi ano ai' nanimanta avi'an ataruin barura' kau'den maen bei ona aton aruvinovan ina iyami' mai vema aruvein kayo ai' kipaantemi'.

Chapter 7

¹ Yerusaremi'ke' ma erein Farasisi khayoy va mam baya afovai' ukhein kayo ve'in a'de' iyen mi'. ² Mai Farisisi khayoy ona kan Yisasini eyo iyampon kayo ayan i'da sese'in paima' bereti pakaren nakan ³ (Farasisi khayoy va' Yiu nanin banta va' ayan naren anaren mi yunana ne'ayan mino, paravarai' betisi anafu ara'ompima ba'ein avu'ava pa fakakhen pasen. ⁴ Farisisi khayoy ma makhethi fimpake' ma overen mapin eren maen non naren me feden mi i'naimpa' dunan ne' iyan mi', inka beti mana'a kokhona' peyan avu'ava pa fakakhen pasemi'. Ma'an en kapi ma sese' inafi, kura fi, kopa khave va, dunan ma khauden nan dana sinta va') ⁵ Yisasin mai Farisisi khayoy va' mambaya afova'ukhein banta khayoy va' ano inaemi', "Paravara' ei eyo iyampon kayo i'da feyan avu'ava' bakurian na' ayan i sese'in bereti nian nafino?" ⁶ Yisasi ma'asen betin tiamen mi', "Tireti khampun kayo vami, Aisaia ano sakhanampai' ua'an baremi', 'Ma nanimanta ano ora' anan te'in timosian mifo vetin au' nenta' bami. ⁷ Mai i'da veni nena van mono'i veti siyaken inka' banta ano sia'an arevaya maman bei'na an daren dakhafian mi'. ⁸ E'i Ayarafenui Arevaya me ampire ma vararake vantai feyan inin dakhafiao'. ⁹ Inka' ena vava va' betin tiamen mi', "Inte' uake' Ayarafenui Are vava mo ifa' ureya' kasae siritisi feyan avu'ava dakhafintefo?" ¹⁰ Maivami Mosesi siaken, "Tireti' ano'e afo'en ara'naosa' bano, inte'a nanin banta ano' be ano'e afo'en namu vava se' asintefo mai furinono." ¹¹ Sikhen mifo e'i inte'a vanta ano eano'e afo'e nan tiya', "Inte aya' tempinke varan tefo mai 'Kobani' ino." (Mai 'Ayarafenuin Amenan' tiyami'). ¹² Ma'an ukha faseyay ida a'e nan be ano'e afo'eni yoran bare' iyan mino. ¹³ Sireti ma feyan avu'ava' pa fakare vama vare aruve iyaona' ano Ayarafenui akona Arevaya mo anai'ayan mino. Inka kokhon dana' asuse iya ono." ¹⁴ Maira' be'i everen kokhon nanin banta aran kau'den ma'asen tiyame, "Ineno, mino' ano sen tivaya va' dai'de ineno. ¹⁵ Inte yana sinta maman ara'pin kaintefo, mai yana ano i'da khanaian banta maman paini' intemifo, inte yanasa' orum beren ara'pinke e'ayan nafi, mai yana' anon banta faini'e'iyane. ¹⁶

A'intina ataren ma vanain nanin banta ano va' inino." ¹⁷ Tiren Yisasi mai nanin banta me ampen ma'naun pin o'ivikan, bei eyo iyampon kayo ano, mai ma sian baeran baya ma sein nan ina ikan, ¹⁸ Yisasi sen, "Sireti' ba' pa amino ukhe fono? Banta ara'pima mama'an araviyain dana' ano ida mai vanta faini'e'iyane vaya i'da ontefo, ¹⁹ mai ma na'an araviain danasinta i'da khanai'en au'pin o feranten mifo, ara'pimi aravuaren arafa' oriten mi'." Mai vaya ra' mantaven mino' dunan maman kama yunani emi'. ²⁰ Ma'a uren ten, "Inte yanasa' orum beren ara'pinke' e'iyanafi, mai anon banta maman paini' iyan mi'. ²¹ Banta au'pinke'i vanta aruan purin avu'ava', umoyan avu'ava', pamuku avu'ava' safi, namu inin nafi, ²² ena ana' ena avafun ma famuku' en non avu'ava', ena ina yana' ma aran nan, baya i'da inin dana', ena makasin dana, inin arin dana, oyampa' baya sin dana', ena makasin avu'ava', beyan maman dani'in avu'ava' ba kampun tin dana' ba' eriyani mi'. ²³ Mino' namu yana' ma eriyain mai au'pinke'i eriyani pasen mai yana' kayo anon banta maman paini' iyan mi'. ²⁴ Mairake' e' manten Taia' ba' Sidoni' ba' barafin orein mana namum pin, i'da vantansi ano onano siren ovan mifo i'da khanai' en au'maniri'emi'. ²⁵ Maira' mana namu yana' au'pekein arinta ano'e ano ese' Yisasi evane vaya ma inian, eren be'in arantam pin e ankame mi'. ²⁶ Mai nanin mai Kiriki' varafin Fonesia' anan pinke'i'. Be araun au'pinke' namu aunan do sianta'an karu'dano siren me inaikan, ²⁷ Be'i everen mai nanin tiamiaken, "A'esina iyampon kayo va' ese' dunana' nano. Mai iyampon kayoi vereti ma yo maman iyan amin i'da khama ukhen mino." ²⁸ Ma'a sikan mai nanin mano everen tiamen, "Kakanoe, fura siaono, iyampon mano ma sakhoka' kumamen nia kama ayam pinke' ma antan kakhufen eraveimi iyan mano ai'den ne'iya mino." ²⁹ Ma'asikan Yisasi mai nanin tiamen, "Ema ma'aseona vami siante' umpo khasaeva' orono. Mai namu aunan ma earaun au' peka'ein pe me ampen mino." ³⁰ Ma sikan everen be ama' be araun o onakan mai yana' ano me ampen orivin baran pin bakhami'. ³¹ Maira' Taia barafinke' everen Saidoni' oriaren, Kariri' Un non pa' ono'ben, Dekaporisi' barafin o'en mi'. ³² Mana a' kontan i'da vaya siain banta maira' kayo ano avi'an meren, ayan a'nonta' kau'den amu' kaantanovan inaemi'. ³³ Mai nanimanta aurake aviren mai vanta akhempa' mo khau'den ayafo' atarempin iyuanta'en, akhare siren, i'naimpa' amafin aruviaken, ³⁴ inarufa tana'ara' mun onian aun mamaren, "Efata!" sen tiamen mi', mai, "Divono!" temi'. ³⁵ Ese' ana ataren divikan, amafin puntaran kasaen punta'den baya semi'. ³⁶ Yisasi mai nanimanta van i'da va' ena siameno sen akonaen ma sikan, mai moeken mai vaya sen mi'. ³⁷ Mai nanimanta ano moeken takha iyaken temi', "Mino' dana' be'i khamaen baren aruven iyan mino. Kasaen ataren ma khonta' ein mano iniyakan inka' baya ma i'da sia'eimano sia mino."

Chapter 8

¹ Mai' damu' kokhon nanimanta evere'nen e ataru uvikan, beti' ma nan dana sinta i'da varemimo. Maira' Yisasi vei eyo iyampon kayo m'asen tiyamemi. ² Ma nanin manta van te'i sirunan iya' uno, paravara seyo se'ima'i kanu' manau' damu'i van i'da yunan bariyan mino. ³ Arafan ma siyan tekun ma veti everen ma mapin oriyaren maen au entave entave intin ayanafa' eraven ankaminten mino. Kokhon mano aa ayake'i erikha'iseyo. ⁴ Bei eyo iyampon mano ve'in evere'nen inaen mi, "Ma'anten ka'ma' barafin inte'fakesa' bereti ma'desa ma nanimanta amentera funo?" sikan. ⁵ "Sireti'ankan na'ima'a vereti' denan banafino," sen Yisasi veti' ankan inaikan, "Dan manapa'ifo khan kanan mino sen beti' everen be'in tiyamen mi. ⁶ Ma'an uren be'i vanasi tiyamin umbaren bara kumanen oremit. Barara' kumanmin be'i yan manapa' ifo khankanan bereti Tiya'efun vain muse' tiren kisiren bei eyo iyampon kayo amikan banasi masiman uan amemi'. ⁷ Maira' bei eyo iyampon kayo fin mana'a noyana vare'in Yisasi ano Tiya'efunta' muse' tiren bei eyo iyampoin kayo tiyamin banta nasi masiman uren nano van amemi'.

⁸ Maira' beti' kanai' en naren antan oeke eeke ma ikan damanapa' ifo khan kanan unan bikan kaen mino. ⁹ Mai nanin banta ma yankafein mai khami'kami' tauseni nanimantan bami, Yisasi siyantam orera emino. ¹⁰ Ainen bei eyo iyampon kayo va botifin ka'dosiven Daramanuta baraa'fin oremit. ¹¹ I'nain pake' mono' a'non banta khayao oriven be'ima me asiven mi'. Ben kaseran mana inaru rakena khanina' baresira' onano sen be'i ina en mino. ¹² Maira' Yisasi akona aunan amaren maen ma'ase'ni, "Paravara' mai' damuke nanin banta ano khanina' danasinta van inian nafino? Te'i funta'de' tireti'ankan tiyamiya' uno, "Ma' damu' kena nanin banta fin i'da mana khanina' dana' afoka' inten mino." ¹³ Mai oyanpake' mai nanin banta me amporen botifin ka'dosiven un non e khaden ena ufa' o'demi'. ¹⁴ Mai eyo iyampon kayo ma vereti mana'ava' baran a'untan mifo, mana'a vereti anan botifin baren mi'. ¹⁵ Yisasi veti' ankan aman baya ma'asen tiyamen mi', "Sireti' ankan na' Erotinu' Farisisiu' i yisi vara, dafike va' ono. ¹⁶ Bei eyo iyampon kayo vetiyan baya sen ma'asen mi', "Be'i faravara ma'asen naino, mai seti' i'da vereti ye' tifekun bami'. ¹⁷ Beti ma siyain baya Yisasi fe afova' uren, "Paravara' beretima ivainan baya siya rafono? I'da ovare me iniya? I'da afova' iyarafono? Siretin au' para akona ukhen nafino? ¹⁸ Au va ompo i'da oniyarafono? Ataren ba ompo i'da iniyarafono? I'da ovare me iniyarafono? ¹⁹ Te'ima danmanapa' tauseni nanin banta fima, dam manapa' bereti ma khiseruna, mai na'i ma'a samako' ba'ua'e fono?" Sen inaikan, "Siyan mikan mifo khankan

unan mino." sen beti ano ve'in tiyamen mi'.²⁰ "Inka' te'ima dan manapa' ifo khankanan bereti ma kiseruna, mai na'i ma'a samako' ba'uan dera fono." "Dan manapa' ifo khankan bereti ino." sen beti' ve'in tiyamen mi'.²¹ "Inka' tireti yan i'da' afova' ukhera fono?" sen be'i vetin tiyamen mi'.²² Betsaida' beti erikan, mai akhempake nanin banta khayoyano mana au yufu kukhein banta aviren meren, Yisasi aruvinovan me ina emino.²³ Me ina ikan Yisasi mai ma au yufuku khein banta avi' aren mai varu me ampiren oren be'in aufen akhare siren, ayan aura' kau'daren, be'in inaemi', "Kana' mana yana sinta oniya fono?"²⁴ Sikan be'i yan mun oniyaken temi', "Te'i khana vanta oniya umpo, ya ma orein an mi yian mi'." ²⁵ Ma'asikan everen ayan aura' daran, mai vanta au khama in maira' kamaen oman puntaren mi'.²⁶ Yisasi mai vanta siyantant barufa' oriyan, "Iva' taunifin o'ono." sen tiyamen mi'.²⁷ Maira' Yisasi vei eyo iyampon kayo va' mino' Sisaria Piripai' baru fimpai' oren mi'. Oriyan bei eyo iyampon kayo ina iyaken', "Te'inan banasi ano iyene' tiyan nafino?" sikan²⁸ everen tiyamen, "Mana'a ano Non pe'antan Yoni ino siyakan inka mana'a ano Iraisa ino siyan inka ana'a ano kasanampa khayoyante mana ino semi'." ²⁹ Be'i veti ankan inaemi', "De' tireti' ankan te'inan iye ino' te' tiyarafono?" sikan Pita everen ma'asen tiya miyan, "E'i Kraisi ono." semi'.³⁰ Beyan iye' banafi mai i'dava' ena siyan amino van akonaen beti'ankan tiyamen mi',³¹ Banta Anin mano kokhon uman oyosinte mino sen, beti'ankan Yisasi ano tiyamen mi'. A'non banta va', inka' mono a'non banta va, inka' mambaya ma afova' ukhein banta khayoyano va' anon be'in arinte mino. Mifo ve'i khanu manau' damu' everen orun manatante mi'.³² Be'i ma'asen tiyan ama' iyaken, i'naimpa' Pita ano Yisasin avi'an akhempa' moren asen mi'.³³ Mifo Yisasi do ve'aren bei eyo iyampon kayo oni yaken Pitan ma'asen asemi', "Ban anonoe, se'in toyampa' entavono, Tiya rafenu inin i'da e'impim bamino, banta nasi ina yanasinta van manan iniya ono."³⁴ I'naimpake' bei eyo iyampon kayo va', banta nasi va' aran kau'den tiyamemi', "Te'ima yakhafono vama inain mano va', beyana' a'u'dena' bei daa inkamadan mamarena' te'in dakha fino." ³⁵ Iye' bei van pakanovan inten nafino, mai o aiyoranten mino, inka' iye ano' ten tivika' ba' inka' amusin bayara sa' bei van ampinte nafino, mai vei van kama intemino.³⁶ Inte'a ayain na' banta ano varanten nafino, mavara rakena yanasinta ma mantare' intin ma mo namu en ma aiyoran tin maene.³⁷ Mai inte'a yana sa' amirena' bei van everen baranten nafino.³⁸ Mai' damu' inte'a nanin banta ano se'inan ayavevan urena' inka' te'inti veya van ayavevan iyanti ma, sen oyan timiyan ma, namu avu'ava' baran naim nanin banta, mai Vanta Anin mano vetin nan ayave uan tantemino, mai' damu' ma ve afo'eni fanu akona va' kanta si' ukhein enisori khayoyano va' ma erinte maen."

Chapter 9

¹ Be'i ma'a sen betin tiameni', pura uron tire' tiretin tiamiya' uno, mama mantakheona finte' ida fukeya Tiya rafenu yafisin ma vei akona va' erinain ona nono.² Afapa' mana unkadan damu' oyampa' Yisasi Pita Yemisi ma' Yoni ma' avi'aren beti yan ma'a anu yonta' oden mino. Un ban maen Yisasin au me veren beti' avora' enara'en mino.³ Beni onarake' efanten ankara' uaren au kharin karin en mino.⁴ ⁵ ⁶ Ma'a sikan ma Mosesi ma' Iraiya ma' afoka' uven Yisasin ma' baya sintin iyarmi'. Pita evera'nen Yisasin tiamemi', Pita' eva'ran

Chapter 10

¹ Yisasi ma mai varu me ampiren Yudia' barafa ba' Yodeni' non akhempa' ba' ma orin maen banasi ano vanasi ano ve'i vainta' oren mino. Onobin bei avu'avasi'en evara'nen betin afove amen mino.² Afova amiyan Farasisi khayoyano ve'i vainta' eriven be'in akhenoka uan onano van temi', Kana' be avafu ano ve ana' tiyantanten nafino, sen be'i inaemi'.³ Ina ikan be'i evera'nen betin tiamemi', Na'iesa' ten Mosesi akonara' tiretin tiamikhen nafino.⁴ Ma'a sikan bati semi', A'esin na' banta ano yurafurin bompon uvaman be ana' amiren na' tiyantano sikhen mino.⁵ Tiretin au' akona oniyaken mai vami Mosesi mai man baya uvaman tiretin amikhan mino, sen Yisasi vetin tiamemi'.⁶ Ma'a sikan mifo mino' dana' ma arai'en uvareinta'i Ayarafenu ano vanta va' anasi va' uvanten mino.⁷ Mai vara' banta ano ve ano'e afo'en me ampiren na' be ana' ba' manafin damukhen bano.⁸ Baken mi mikan mano maman mana vukhafai' intemi'.⁹ Ma'an tukhantin Ayarafenu ano ma asotu' uranain ida va' banta ano auban durafurono.¹⁰ Ma'a siren ma'naumpin ma vare' ikan eyo iyampon kayo ano maima siamein baya khayoyano van be'in evara'nen inaemi'.¹¹ Ina ikan temi', Iye ano' be ana' me ifa' uren ena nanin baranten nafi mai ve'i mai nanin ma'i famuku avu'avasi'en mino.¹² Mai nanin mano ma ve avafun me ifa' uren ena vanta varanten maen maima varanain banta va'i famuku avu'avasi'en mino.¹³ Ma'a siran beti' akhafana a'nonta' ayan kainovan be'i vainta' aviren erin mifo eyo iyampon kayo ano vetin ase mino.¹⁴ Asin mifo Yisasi oman afova' iyaken ida amusin iyan betin tiamemi', Ma'an keka' inan Tiya rafenu yafisin ban mifo a'esin erino.¹⁵ Ma fura vayan tiretin tiame' uno, iye ano' arara' iyampon anden na' Tiya rafenu yafisin ida varanten nafi, mai fura uronten ida o'dinten mino.¹⁶ Ma'a

siren arara' iyampon kayo avi'an ayampin daumaren a'nonta' ayan kaudiyan avu uanten mino.¹⁷ Avu uanta'den ma me ampiren bei yoranta' oriyen maen mana vanta ano savaen ben anafin mun aron durafuriyan inaem'. Kama Aru soe, Na'i avu'ava' ma varante sa' para oriyen ban aunan barante rafuno.¹⁸ Ma'asen ina ikan Yisasi semi', Para' te'inan kamae se' tariya fono. Ida mana ano kama ukhein mifo Tiyaarafenu veyaka' ana ino.¹⁹ Man baya khayoy fova' ukha ono, I'da va' ena aruan purono, ida va' pamukui' ono, ida va' umoyan barano, ida va' kampun baya varen nono, ida va' ena ina yanasinta aranano, ano'e afo'eni vaya va' ineno.²⁰ Ma'a sikan mai vanta ano semi', Aru soe, Tesi fumarara' ma vake' mai yanasinta yakhake' uno.²¹ Ma'a sikan Yisasi ma ve'in mo oniyaken be'in ava'ba' iyan tiamemi', e'i mana yanasan o afa' ukha ono. E'i ma yenan yanasinta sari' ure va' ona i van nanin banta amire mae inarufa' kama yanasinta yesin banten mino. Ma'an turante va' ere se'in dakha fono.²² Ma'a sikan mifo mai vaya khayoy iniyaken be'i khokhon ona yan ba'in pasen inin ariyan me ampiren oren mino.²³ 25 Yisasi ma onen eukiyan bei eyo iyampon kayo siamemi', Kokhon ona ma yan bain keka' ano ma Tiyaarafenu yafisimpin odin uman dakhen mino.²⁴ Ma'a sikan eyo iyampon kayo ano veni vaya khayoy van anoma' iniyakan mifo Yisasi vetin evara'nen tiamemi', Iyampon kayo oe, Tiyaarafenu yafisimpin ma odin uman dakhen mino.²⁵ Kameri ano ma ufi ankufin e yuvinin asamana ukhen mifo kokhon ona ma yantin ban nain keka' ano Tiyaarafenu yafisimpin ma odin uman dakhen mino.²⁶ Ma'a sikan mai iye ano' ayun para van aunan barante'ina' tino sen anoma' iniyaken beraran ten orera emi'.²⁷ Ma'an tiyan Yisasi vetin oniyaken temi', Bantai ininta' uman dakhen mifo Tiyaarafenu ana ida ino. Para vara seyo mino' dana' Tiyaarafenu ininta' asamana ukhen mino.²⁸ Ma'a sin maen Pita arai'en be'in ma' baya semi', Mino' dana' me ampire' e'in dakhafé' no' umpo sonano.²⁹ Ma'a sikan Yisasi sami', E'in purase' tiame' uno, Ida mana ano sema' mono' baya varo sire e ama safi afa' ava'en nafi aunana fi ano'e afo'en nafi akhafana fi varafi,³⁰ Inka' ida mana ano ma varafin antareti yada' e santare miyan barano'. Inka' ida mana ano ma' ba' afa' ava'en ma' aun ana va' akhafana va' bara va' inka' uman baranona vasan tiyake i'nainpa' ma erinain barafin ida khipan aunan barante' uno sinono.³¹ Ma'a sin nampo ese' ma va'in nain keka' ano i'naini' intin i'nain ma va'in nain keka' ano esesi' intin inten mino.³² Beti ankan Yerusalem' ma odin aasa' oriyakan Yisasi maen betin an uanten oriyaremi', Oriyakan eyo iyampon kayo ano sakha iyan maen maima vetin a'nain dakhafen oriya'ein keka' ano akhokhovan en mino. Maira' Yisasi tuerufu (12) eyo iyampon avi'an akhempa' mo khau'den maima ida ayaka' baken ma ven amanina' afoka' inain dansinta van arai'en betin tiamemi'.³³ Onano, Yerusalem' odiya' tiferuna Vanta Anin Avi'an mono' a'non kheka' ba' man baya ma afova' ukhein kayo va' ayampin aminten mino. Amirantin beti' ankan be'in furin uman amiren ena anan nanin banta ayampin aminten mino.³⁴ Amirantin be'in maka' maaka' uren aufen akhare siyan dafiyo' anka'den be'in aruan purintemi'. Aruan pu'dantin maen kanu' manau' (3) damu' oyampake' be'i e mantanten mino.³⁵ Yebedin anin kan Yemisi nu' Yoni nu' ano ve'i vainta' edaven temi', Aru soe, seti ma mai avu'avasa' barano ma senuna yanasa' barano.³⁶ Ma'a sikan betin tiamemi', Na'i avu'avasa' tiretin nina mamantante rafuno.³⁷ Ma'a sikan beti semi', Ei khakhan ma vare erinona yamu' ema' bano van muno. Mana ano ei ayan opa' kumanekun ena ano ayan kurompa' kumanintin inovan muno.³⁸ Ma'a sikan mifo Yisasi evara'nen tiamemi', Tire' kanan ma ina iyaona yana' ida afova' ukha ono. Te'i ma nanuna non ma' mono' non ma feranuna va' kana' barante fono.³⁹ Ma'asen ina ikan beti' ankan be'in tiamemi', Teti khasae' barante' uno, sikan Yisasi vetin tiamemi', Maima nanuna non niyake inka' maima feranuna mono' non tiretin ma'i feran nono'.⁴⁰ Pera nampo iye ano' tiyan nopa' kumaninten nafi a'a siyan kurompa' kumaninten nafi mai ida sentina vanti' amente' uno. Ida amente' umpo inte'a kheka' ina uta iyanten nafi mai vetin nina ino.⁴¹ Ma'a sikan tiyan mikan eyo iyampom kayo ano mai vaya iniyan Yemisin nu' Yoni nu san kakanta' aranan uanten mino.⁴² Yisasi vetin o aran kauden temi', Tireti afova' enan ena anan nanin bantara' safiseno van kain baken a'nonta' ma vain keka' ano vetinta' dafise' iyan mino.⁴³ Ma'ante iyan mifo siretin aubana' idava' mai avu'ava' bano. Iye ano' tiretin aubanake' a'nonta' bano van inten nafi mai ano sireti'i yoran banta va' bano.⁴⁴ Inka' iya ano' tireti' aubanake' ese' an banto' uno siren ininten nafi mai ve'i sireti'i yoran banta va' bano.⁴⁵ Mai fara vara seyo veni yorari' ono vara Vanta Anin mano erikhen naifo ve'i ano sireti'i yorari' iyan inka' bei aunampo kokhon nanin banta miyani' ono vami erikhen mino.⁴⁶ Mai vaya khayoy e siamen oriyen Yeriko' o unen mino. Yisasi ma vei eyo iyampon kayo va' kakan nanin banta va' mai varu me ampiyan maen Timaiusine sin Batamiusin anin mano au yufukukhan baken mana'a yanasan inan tiyain bare'in aa akhempa' kumantami'.⁴⁷ Baaren inikan Nasareti' banta Yisasi ino ma sin iniyan ovararen temi', Devitin Anin Yisasi oe, arunan usintano.⁴⁸ Ma'an ma sen ovaran maen bempake' bano van kokhona' ano au yufukukhein banta aseme'. Asin mifo ve'i moeken ba'diyan Devitin Anin oe, arunan usintano sen ovaran mino.⁴⁹ Ovaran Yisasi maira' o mantaven mai vanta van arantin be vainta' erino van temi', Ma'a sikan beti' ankan au yufukukhein banta van temi, E'in mi ariyan mifo akona vare mantano.⁵⁰ Ma'a sikan bei yante afuin me akhempa' karudiyan ainen e mantan Yisasi vanta' eren mino.⁵¹ Erikan Yisasi ve'in evara'nen tiamemi', Na'inasas' e'in mamantante rafuno. Ma'a sikan au yufukhein banta ano semi', Aru soe, Tu mabe' onano van muno.⁵² Ma'a sikan Yisasi ve'in tiamemi', Ei mumunan mano e'in ayofen mifo orono. Ma'a ma siyain ma' anan kasaen oniyaken be'in dakhafen ayana oren mino.

Chapter 11

¹ Yerusaremi' beti maira' eremi', Betfake ba' Betani' ade', Orivi' anura', maira' Yisasi kankan beni eyo varan banta kan orino van ma'ase mi. ² Seti' ma varuna ena akhempa barura orono. Maira ma orivinte onano, mana ida amanina kumamen orikhein donki bamino. Mai donki na' utufeya sevaipa avire ereno. ³ Mana ano ma, siyaken, para ma'antiya fono ma sintiya ma'a seva tiameno. Kakan mano yoran daken mi sikha uno va tesiameno. Tana'ara doran maden overe'nen siantan temino va teno. ⁴ Beti maira oman ona'kan donki ayanan kuadan ma' onafin barura barei'kan beti maira' utufem mino. ⁵ Mana'a khayoy maira' mantakharen ma'asen maikan na tiyan nai'na sisa ire'kan ono vara mai donki utufiyanta fono. ⁶ Ma'a sikan bekan evare'ne Yisasi ma sein baya mai nani banta siamkan ifain aviren eremino. ⁷ Maira kan eyo varan banta donki baren Yisasi vaipa eriven be'tini ona mai donki amanina uvi'dan Yisasi un kumamen oremino. ⁸ Kokhon nanin banta beni ona asa uvisiyakan, inka', mana'a ano ya ana tikaren uvikaren mino. ⁹ Nare ma oriya'ein kayo va' inka bema ma oriya'in kayo va' ano oriyaken ovaren ma'ase mi. Avi dani' ono, avaba ino, Tiya rafenu avika' eriyen mino. ¹⁰ Avaba' ino, inaru yafisin setin tifo'e Devitin mi, ben avi' kakanta' aman dani ono. ¹¹ Maira' Yisasi Yerusaremi odiven, inka' mono' namun oman mino' dana' onen eukukhare mino. Onan inupasi i'kan, beni siyan mikan mifo kankan eyo varan banta kayo va' beti' Betani orikharen mi. ¹² Ena' damu' Betani ke' beti evere'nen eriyai'kan be'in arafan pureinpin, ¹³ Onan mana'a entapa' fiki ya antun ba'kan bei' mira' a'de aran intan nainan oriven ona'kan ida inteinpin, ¹⁴ Bei' maivan ma'ase mi, i'da manano empinte nan aran barantemino siyakan beni eyo varan banta khayoy inen mino. ¹⁵ Maira beti' ankan Yerusaremi eriven bei' mono namunpin odi kharemi'. O'diven ona' kan maifin duna ma' urara ma' kaudiyan bariyan ma siya'ein kayo avakurin orera iyan inka' moni bain kara' ba 'nun ta'ma yafisin kayo i kumanin kara' do vanae mino. ¹⁶ Mira bei' ida'e si'kan mono namunpin ma amiyen baran tiya'ein avu'ava baren orera emino. ¹⁷ Bei' beankan ani' iyanken ma'ase mi, bompom pin sama'dan baya ano sikhemino. Senti ma'aun ma vain miyo, mino bara ukhein kanai amu' makha namun, mifo sireti made ya mana umoyan namun andiya ono. ¹⁸ Maira' mono doran a'no banta khayoy va', inka man baya uvaran banta khayoy va' ano bei' ma siyai baya ini'den mai ve'in arin aa yosikharen mino. ¹⁹ Mira' inupasi i'kan beti' baru me ampen ore mino. ²⁰ Beti ena akura' oriyen mai fiki ya ana ona'kan mino' ana rake' eraven anon kau va', inka' aru' ba' kafukare mino. ²¹ Pita ovaren ini yaken ma'ase mi, Aru' soe [Rabbi], onano, ema sian namu eona ya ana khafu remino. ²² Yisasi everen betin tiamiyaken ma'ase mi, Tiya rafenu tasa' mumunan ono. ²³ Ma fura vaya sireti anka tian amenuno, iye ano tiyake' anuyon oe ee anka'bore unonpin orono, ma sesin bei' maira' ida khan arasi' intemifo bei' ma sikheini eya ma'aintene siyake mumunan ono, mai Tiya rafenu ma'ainte iseyo. ²⁴ Ma'antukhein nami tei' siretin tiameruno, e'ma mino dana amukiya inantin tefono, mumunan na ono, inka manta ono, mai iyo enina ino. ²⁵ Ema emantave amukiyan tefono, ena khayoy va' intesa ukha'in tefo ampian tano, mai anaiyo en afo'e inarufa ma vain mano siyaken eni ume aru'antan temino. [²⁶] ²⁷ Evere'nen beti' ankan Yerusaremi eriven, Yisasi mono namunpin ori'kan mono doran a'non banta khayoy va', inka' man baya uvaran banta khayoy va' ena mono banta khayoy ano be vaipa' eremino. ²⁸ Be'i nan ma'asen beti ankan mano semi', inte'a akona rasa' e'i ma'antiya fono. Iye ano mai akona amikha fono. ²⁹ Yisasi veankan nan ma'a semi', sireti anka mana inain inaonte uno. Se'in tisime sira' inka' anona siretin tiameno, inte'a akona rasa' ma'antiya rafuno. ³⁰ Yonini nompe' antane, mai maen inarufake safino a'a banta ano fino, tisi meno. ³¹ Betiyan sen ine iyaken temi', seti ma siya' inarufake' ino ma sekun, be'i ma'ami sintemi', mai farae tire ya' i'da be'inta' mumunan iyafono. ³² Ifo, seti' ma siya' banta ano ino ma sekun beti' ankan banta nasi van peran kayo ino sintemi', mai farafi, kokhon nanin banta ma mumunan iyain Yoni mae mi mana sakhanampa vanta ino ten ini yami'. ³³ Maira beanka Yisasi everen tiamiyaken ma'ase mi, seti ida afova' ukheruno. Ma'a sikan Yisasi ma'asen betin evere'ne tiamemi', tei yere i'da sian amente uno iyeni akona rasa' ma'an tiya rakuno.

Chapter 12

¹ Overen baya finte Yisasi benakan araein tiamen. Bei' sian uvaini ai mana banta ano emanten do'an kau'en, ai khaen eukuren uvaini kasin masi' u'an kauden maen dafisin ma' uvaren manira' ma yafisin kayo oyampa eman kaen mino. Ma'aen ma eukuan da aa ayaka barufa' oren mino. ² Kama damu' uvain ra' dafisi yain kayo bein doran banta kayo sianten uvain aifinke mana uvaini aran baren erino van siantan oremino. ³ Mifo, mi anka mano be'in pakaren anka'den mana yana i'da amin oremino. ⁴ Everena'en ena doran banta beankan bain sianten, mai vanta ano ida kama ukharen, ariri iyan ayafen ame mino. ⁵ Enava' everen siantemino, mayin arin puren mino, kokhona' beti ankan ma'aen mino. Mana'a arin puriya mana'a kakhasi emino. ⁶ Bei' mana banta va' paa dan bain siantantene maima anunu iyain iyanpon. Be'in maen ma kipa vin ben ankan be'in siantante. Beankan mai iyanpon avenan pake' intene sen ini'den tianten mino. ⁷ Mifo manira' ma yafisin kayo ben tiamin siamin en, tiyan. Maa ano i'naimpa barantemifo eresi be'in arure maman vain teti barano. ⁸ Beankan be'in dakha'den

pakaren aren mino. Aruren uvaini duna anafin dauman karu'de mino. ⁹ Ma'a mainti uvaini duna afo'e maira' na'ies'a' inte nafino. Uvaini afo'e ma erinten mai kheka eman asusemase intemino. Uren maen maman ena khayoy amin temino. ¹⁰ Ida mana'a bompon ana fin onte fono ma'a ma sikheine, ma'a uvaran banta khayoy ma doe' kakha e'in onomana ano akhem pa ma'a aman pipin te'emino. ¹¹ Ma'a ma'en kakhan pinkeino, tetin tura mo'kakein dana ino. Yisasine namu dosin ,mai keka pakano siraken , banasi van manapake periyaken ¹² ,Yisasi ma beran baya sein mano mai keka pakein pin ma,en. Bein mai ankan me, ampen oren ne.

Chapter 13

¹ Yisasi ma mono' namun me ampiren maen bei mana eyo iyampon mano ve'in tiamemi', Aru soe, kama ona' mana' koya va' kama namun kayo va' onano. ² Ma'a sikan be'in tiamemi', Mama kakan namun kayo ma vain oniya fono. I'nain pake' mana ona' mana' ida ma'anten benta' benta' tupa' ukhen banten mino. Mino; un kauren eravinten mino. ³ Yisasi ma mono' namuni ena ufa' Orivi' anura' kumantare' ikan Pita Yemisi Yoni Anduru siren be'in aupake' inaemi'. ⁴ Tetin tisimeno, maima seona yana' inte yamusa' afoka' inten nafino. Mai yana' ma afoka' main mai inte'a ani' dana' ano' ani' iyan mai inka afoka' intene siyan tisa' afova' o'tifante rafuno. ⁵ Ma'asen inaikan Yisasi arai'en betin tiamemi', Mana'a ano aviren tavifa' orin nafo va' dafiseno. ⁶ Kokhona' ano se'in tivika' eriven tiyaken, Te'i ve'in ba' uno siren kokhona' aviren tavifa' orinten mino. ⁷ Tireti' ankan ma aruviyain baya khayoy ma iniyake inka' kakan aruvun ban mino sema uva' vava khayoy iniyake ida va' kokhon ineine ono. Mai yanasinta kasaen aoka' inten mifo ma vara ida akhen ukhen mino. ⁸ Para vara seyo mana varafin ma vain nanin banta ano ena varafin ma vain nanin banta va' mo aruvintin inka' mana yafisimpin ma vain keka' ano ena yafisimpin ma vain kekaba' mo aruvinten mino. Kokhona' baru khayofin bara khaya iyantin kakan arafan afoka' inten mi'. Mai yanasinta ano amu'ba nanin mano ma iyampon kaono van ai' doseini'i inten mino. ⁹ Eyana' dafi'an akona ono. Beti' ankan mano e'in pakaan kanisori khayoy mo amintin banasi ataru uvinainpin ankaminten mino. Te'in naro siren avi'an kakan banta khayoy va' kin kayo kaudanti senti vava sian ama' inono. ¹⁰ Ma'an tukhen mifo a'intin na' mono' baya siadantin mino' barafa' orera uvintin na' mai yanasinta afoka' ino. ¹¹ Tiretin ma fakaren aviren moranti sireti ma sinona vava khayoy van ida va' kokhon ine ine ono. Para vara seyo mai auvara' anan mai ma sinona vava ineine fin aminten mino. E'i ano va' vava sinono. Kanta' Aunan manon tinten mino. ¹² Arintin purino van be afa' ava'e ano ve afa' ava'en amintin inka' be afo'e ano ve anin avi'an amintin inten mino. Inka iyampon mano ve ano'e afo'en arintin purino van duvun inten mino. ¹³ Ten tivi' ma saran nona van mino' ano khakhirun arinten mino. Ma'an tiyantintin ma iye ano' akonaen mantakhare' inten nafi mai ano fara vanten mino. ¹⁴ Onesin uman maman afoka'in namu yana' ano ma ida mantaren barura' mantakhanti (a'in dankafin banta ano va' beni ana afova'i) maima Yudia' bare' inain keka' ano anu yon pimpasa' karan orera ino. ¹⁵ Ma' amonta' ma un ba'in nain keka' ano ida va' mapin un peran novan iniyan inka' ma'naun pinke mana'a yana' un baran novan ino. ¹⁶ Inka' dunan anafa' ma o va'in nain mano ida va' evara'nen dante afuin o varan novan ino. ¹⁷ Ma'an tinten mifo ma'an damu' kayo ma afoka' inainpin amuba' nain kayo va' arara' iyampon ma nan kuvin nain nanin kayo va' sami sirunan uantiya' uno. ¹⁸ Iyon uaren ma yokhe'do inain damu' mai yanasinta ida afoka' inovan muno sire va' amukono. ¹⁹ Maima Ayarafenu ano ma vara uvanta'ein take' ma eriya'ein ma'an uman kayo ida afoka' ukhan mino. Ida afoka' ukhan mi mai damu' afoka' uaren i'nainpake' ida uron mi evara'nen afoka' inten mino. ²⁰ Ayarafenu ano ma ma'an damu' kayo ida maman asikai' intin kokhon nanin banta ano o aiyoranten mino. Ma'an tinten mifo maima fara van oriyen ban aunan baran novan Ayarafenu ano ani' uran bain nanin banta vami iniyan ma'an damu' kayo maman asikai' inten mino. ²¹ Ma'an tiyantintin mana'a kheka' ano siyaken, Onano, masi Karaisi van mino' tinten nafi a'a mesanti van mifo onano' tinten nafi ida va' mumunan ono. ²² Mai fara vara seyo fara van oriyen ban aunan barano van Ayarafenu ano ani' uran bain keka'i mai khanai' ma ukhantin kampun Karaisi khayoy va' kampun sakhanampa khayoy va' ano afoka' uven ani' dana' kayo va' enara' ukhein dana' kayo va' uvaren dararen iyaken aviranten mino. ²³ Pe o utu'be' mai yanasinta khayoy vami siamiya' uno. ²⁴ Ma'an tukhen mifo mai uman kayo ma afoka' uvintin a'au ano mo sitipa intin biyon mano ida fanu sinten mino. ²⁵ Ofu khayoy ano ayompinte' un kararen eraviyantintin inka' inaru ayompin ma vain akona khayoy ano antu antu inten mino. ²⁶ Ma'an tuvintin Banta Anin mano vei khakan akona va' kakhan ma' ba' eriyantintin beti' ankan onanten mino. ²⁷ Oniyantintin bei enisori khayoy siantantintin ma varai khami' kami' akhen mano ma inarura' mo khanai' ukheinta' oriven para van aunan baran novan ani' uran bain keka' o avi'an manafin ataru inten mino. ²⁸ Fiki yaa anafinke va' afova' varano. Arai'en auyen ana ma ayanta' kain orera iya mae mai inka' a' kanten mino seya afova' e'iya ono. ²⁹ Ma'an manan emi maima afoka' inain danasinta khayoy ano ani' inti oniyake mae mai inka' Yisasi erikhen onara' ban mino seya afova' inono. ³⁰ Ma fura vayan tiretin tiamiya' uno. Mama vaona nanin banta fa vasin mi mai yanasinta afoka' inten mino. ³¹ Inaru va' bara va' kipanten mifo senti vava khayoy ida uron mi khipanten mino. ³² Ma'an tukhantintin maen Yisasi ma erin nain damu' safi a'a mai a'au fi ida mana ano fi inka' inarufa' ma vain enisori

khayo va' be Anin ma' ano fi ida afova'in maen be afo'e anan afova' ukhen mino.³³ Maima afoka' inain damu' e'i ida afova' ukha ompo yafi'an na' akona ono.³⁴ Mana vanta ano ma aya' aipa' oriyan ma ve amaka' dafisin novan bei yoran banta khekaka' me yafi'antein an mi yakhemi'. Mana mana yoran me yaiman amidu' iyaken maima onara' dafisin banta van au sape' tikhe va' bano sen akonaen tiamen mino.³⁵ Ma'an tukhein nara' dafi'an akona ono. Para vara seyo ma' afo'e ma avara'nen barufa' erinain damu' ida mana ano afova' ukha ono. Ma'anten inupake safi inuran au'bana safi kukaro safi a'a akura safi mai erinten mino.³⁶ Be'i ma uimpin erinten maen ida va' aun bakhe vare' esin e onano.³⁷ Inte yanasa' tiretin tiamiya' dafiseno siya rafu mai mino sami siya' uno.

Chapter 14

¹ Avo uantan Oma', I'da Yisi khain Bereti ma nan inka khan damu' ana ukhan. Mono' doran banta khayoi a'non banta va' mambaya afova' ukhein keka' ba' ano iyuyen Yisasin ma faken arin nain bayai' emi'.² Mai khayoy siyaken, "I'dava' oma' au'bana' be'in paka, mai i'dava' a'esin banasi ara' arino."³ Maira' betani' arantan ayan pamin ai' bain banta Saimonin amapin takhoka'ma khumanten ba'in, mana nanin mano khakan moni'ka' bain Natie sin parava'po uvaran, aunka uveri Arabasta anan pin baren e'ein mano mun duvaren Be'in a'nonpim banaemi'.⁴ Banaikan mana'a khayoy ano aranan uren beraran kakan baya sen, "Inte ana rasa' ma yana' pa'savifa' me inkaman afe iyan nafino?"⁵ Ma aunka uveri ma khanu'manau' dankara' sari' uren, mai moni' ona ivan kayo ma ameren mino." Ma'a sen mai nanin asen mi'.⁶ Ma'asen asiya ima' Yisasi sen, "Kama yana'i senta' baren aruven ukhen mifo, Maira' ampeno. Fara' uman amiya' bafo?"⁷ Ona ivan kayo ena ena ema'i vanti khama avu'ava' ani' inompo, se'in ida sireti'ba' ayaka' bante'u'.⁸ Bema khanai' en bararen afake'i sen tuu ma varafin masi'inain mi avu iyan mino.⁹ Ma funta'e'i siya'u', Ma vara amupa' anafa' intefasa' mono' baya sintenafi, mai ma nanin mano ma varen aruven ein avu'ava' ba deren tiren inintemi'."¹⁰ Mai tuerifi eyo iyampon kayo finke, Yudas Iskareti, mono' dorani a'non banta khayoy vaipa' oremi', Yisasin avian betin amenovan.¹¹ Mai mono' dorani a'non banta khayoy khakan amusin iyaken maira' avi'ama amirantin moni' amenovan temi'. Ma'asiran mairake' arai'en bema avi'an amin aa van dosemi'.¹² Maira' i'da yisi kain bereti nan, ese' damusi'ma i'kan, Avo uantan damu'kake sipisipi ma aruren ikun uan amiyakan, bei eyo iyampon kayo ano inaemi', "Teno, intefasa' mo setiyan utaresa', Avo unatan dunan na' ifanu?"¹³ Sikan bei eyo iyampon kayo finke khankanan tiantemi', "Ma varufin orono, oriya onesin maen mana vanta khavetin non da'aren orintemi'. Mai vanta va avakure oro.¹⁴ Inte namumpina' be'i um perantenafi, maifin o'iveva' ma' afo'en mum ma'aseva inao, 'Aru' ano sian, "Intesi' tesi afokhan e-ama'pin baina' tesi eyo iyampon kayo va' tetiyan Avo uantan dunan me nanuno."¹⁵ Ma'an ma sesin be'i ve ama'pin dante mana kharafaran pe funta'an dan bain ani' intemi'. Maifina' tetisina utao."¹⁶ Ma'asin iniren mai eyo varan banta kan barufin oremi'. Oriakan mai ma sikha'ein tikha'ein ikan onen mo mai namumpin Avo uantan dunan utaemi'.¹⁷ Inupasi'ma ikan bei tuerifi eyo iyampon kayo va' eremi'.¹⁸ Erein mai namumpin takhoka' kumanen eukukhema yunan nia kan Yisasi semi, "Ma fura vayan tiretin tiyamiya'u', Mama yunan tema' niaona khayoy finke' mana ano se'in tivi'an namuro ayampin kainono."¹⁹ Ma'ama sikan mino' ano ve'inan arunan iyaken, mana mana ano ve'in tiyame, "Purase' i'da se'i ma'an onte'uno." siru' emi'.²⁰ Ma'asikan Yisasi everen betin tiyamen ma'asen, "Mama tuerifi eyo iyampon kayo ma vaona finke' mana anon mai avu'ava' inono, mama sare'a senama' mana yokifin bereti yaren niaimano'.²¹ Banta Anin nama fe siya'an ba'eimi afoka' inte mifo, inte'a vanta ano Banta Anin avi'an namuro amintenafi, mai vanta vami sirunan ese. I'da ma ve'in ma varara' kaintin afoka'oremi'."²² Tirama yunan nampinke' Yisasi vereti ma'den amu'kuren, ki'akhi'a uan betin amiren temi', "Ma se'in tuu ifo ma'e nano."²³ Mai oyampake kapi orun pakaren, tusu siren, betin amikan maifinke niya kan,²⁴ ma'asen tiyame, "Ma senti mumun in narema, mino' nanimanta vama vanaein mi'.²⁵ Purase' i'da ma uvaini ya aran anu sireti'ba' nan ba'i, savosi' uvinti' mana' damu' Ayarafenu inarufufimi nante'u'."²⁶ Ma'a sirakama maira' i'daan kipian, mai khayoy Orivsi' Anuyompa' oremi'.²⁷ Maira' Yisasi vetin tiamiaken, "Sipisipira' ma yafisin banta arureken maen sipisipi asuse intene, siren pefa'i uvama'an bain pase mino' ano kharan orinono."²⁸ Tema fu'ka' orumantare, te naren Kariri' ovantere."²⁹ Sikan Pita siyaken, "Mireini en mino' ano kharan orera iyanti' te i'da orontere."³⁰ Sikan Yisasi everen be'in tiamen, "Ma funta'e'i e'in tiamiyau', Tare ma inuran kanu'manau' dada te'inan i'da afova' ukhere siasimi khan dada' kokore asintemi'."³¹ Ma'a sikan Pita sian, "I'da se'i e'in makasente', emasa' te'i o furono." sikan mino' ano manai' baya ana sen orera emi'.³² Maira'ke' Ketsemanise ma siyain barura' eriven maira' bei eyo iyampon kayo siamen, "Mara' kumantesisa' te'i simu'kono."³³ Arai'en au'pin umanden inin amako' iyaikan, Pita, Yemisi, Yoni siren aviremi'.³⁴ Avi'an mo khau'den ma'asen tiyamen, "Mara' ba yafiseno, umamano furonunai' en tu'pin i'da khama iya' umpo."³⁵ Tirema Yisasi vetin me ampen ma sana'a orian akhakhen barara' orun ankamen, kanai' ma ukhantin mai uman do maman tanovan amuken.³⁶ Ma'asemi', "Tifo'e oe, mino' dana' e'impin asamana e'iyen mino. Ei anunura' ma khapi yo mantintano."³⁷ Mai oyampa'ke' e onakan mai khanu' manau' aun bakha'in, Pitan

me avoriyaken ten, "Saimoni, aumbare vae? I'da' tana a'aura' dafike' onante fono?"³⁸ Dafike amukia va' ban anoni akhenokain danasinta akhakhano, inin mano mantakhen baranovan iyamifo, au ano avesara iyane."³⁹ Everen mo amukian ese' ma sein baya khayoy ana everen tiayan amukemi'.⁴⁰ Overema e onakan, aunan aiya pasen baren orera ukhan orun mantaren baya van dosemi'.⁴¹ Overen tipa' kanu'manau' da'dasi'en e oniyaken tiyame, "Aumbakhe ya' avikiya vafo? Inkae! A'au' ene, mantave onano! Mainka Vanta Anin avi'an ume khayoy amene."⁴² Inka se'ima sivi'an namuro ayam pin amin banta a'de' eriyon mifo orun mantave oniyake eri' orono."⁴³ Mai vaya siakan avenampake' Yudasi, mai tuerifi eyo iyampon kayo finke mana ano, mono doran a'non banta khayoy, mambaya afova'ukhein banta khayoy va' mono' ayafa khayoy va' ano ma Yisasin pakanovama siantein kayo avi'aren, dambanka, bainati va' mamaren eren mi'.⁴⁴ mai khayoy ma ani' inaipake siamen mi', "Inte'a anon na' o fakare' amo'nanterafu, mai va' pakareva' akona yafisiri' ure va' avire orono."⁴⁵ Maira' Yisasi vainta' ma Yudasi eno'ben, "Arusoe," sian mo amo'ma niyaima'⁴⁶ onen ese be'in paken mi'.⁴⁷ Pakiyaima' mana ano a'de baren ese bainati orun mamaren mono a'non banta i yoran iyampon a'taren do sikan karudan eraviyaima'.⁴⁸ Yisasi mai khayoy siyamiaken, "Sireti se'ina' umoyan banta ma fakanovan eini'eya', dambankan, bainati utaare' erefono?"⁴⁹ Sema mino' damu ema mono' namumpin mono baya siyaku i'da fakan bare ompo sare ma variyao'na avu'ava' ano a'esina' pe ma sia'an ba'ein bayava' purai'ino." semi'.⁵⁰ Maira' ma vema' ba'ein kayo ven me ampiren karan oreraikan'.⁵¹ Maifin mana fumara ano yavara'e ana ya'den Yisasin bakuren no'ikan, mai vanta khayoy ano ma ve'in e fakiyaima'⁵² mai yavara'e me yavama'en avapa kharan oremit'.⁵³ Mai khayoy ano Yisasin do faken mono a'nonta' bain banta vain orikan, maifin mono ka' ma yafikein kayo va, aufen karentein banta khayoy va, mambaya afova' ukhein banta khayoy va' bami'.⁵⁴ Maifin Pita ma' dakhafen nomifo, mana'a nenta' mai mono a'non bantai khotin namun ankinafake' en noren. Aruvon banta khayoy va' manafin e khumamen ira khanemi'.⁵⁵ Maira' mono dafisin banta khayoy va' mai Yiu yafisin kayo va' ano Yisasin ma anai' uren aruan purinain baya van dosen mifo i'da khanai' en mana yosemi'.

⁵⁶ Kokhon mano khampum baya ven amanina' uvaremifo mai yere i'da khanai'emi'.⁵⁷ Mana'a ano orumantave kampun baya ven aufenke' iyan ma'asemi',⁵⁸ "Seti inekun be'i siyan, 'Te'i mama ayampo' uvaran mono namun do varakuan karu'dare' mae' kanu manau' damu' pimana ena i'da ayampo' uvaran namun uvarante'uno.' semino."⁵⁹ Mai vaya yere i'da khanai' emi'.⁶⁰ Mono' a'non banta ano mai au'banake' orun mantaven Yisasin inaemi', I'da e'impin mana'a vaya van nafino? Inte' ma ukheo'na vara' ma khayoy e'in oyampa' baya sian nafino?"⁶¹ Ma'asen inaikan mifo ida' ve'i mana vaya sikan inka' everen inaiyaken temi', "E'i Khraisi, maima Avu ukhein Anin na fono?"⁶² Ma'asikan Yisasi sen, "Mai se'i uno; mana' damu' onesin Banta Anin ma ve afo'eni ayan karu'dapa' bei akona va' kumamintin inaru khonan mano aviren erinten mino."⁶³ Mai mono' a'non banta ano mai prisi ona ma ukha'ein dakiyaken ten, "Ena na'i yana sarafono?"⁶⁴ Mino anon iniyanami Ayarafenun aufen baya siyamino. Maira na'ie' tintefono?" Mino' ano ve'in aruan purino ana semi'.⁶⁵ Mana'a khayoy ano arai'en be'in aufen akhare siyan inka' aura' iyaden anka'en inaiyan, "Sakhanampai' ono!" sian, mai aruvon banta khayoy ano ankame mi'.⁶⁶ Ankamiyakan barapa' ko'barura' Pita va'ikan, mana mono' a'non bantai yoran arinta ano ve vainta' eremi'.⁶⁷ Ira ankinafa' mantakhen kaniyan ba'ikan mai arinta ano a'de eriven me aufen pure fure en o'den, "E'ima' derei Nasareti vanta, Yisasin ma' nore ono." sikan.⁶⁸ Beyan maman aupasi' iyan, "I'da onte', i'da afova' ukheruna yayai e'i siya ono." siaken mai kho' namun akhempake' eunen ko' barura' oremit'.⁶⁹ Orian mai arinta ano everen onen maira'ma mantakha'ein kayo siyamemi, "Ma vanta yere mai vei khekai' vamino!"⁷⁰ sikan everen i'da afova' ukhere semi'. Inka' tana'ara ban maira' ma mantakhein kayo ano Pitan tiyamiyan, "Purase e'i Khariri' banta vakeya, veu'pinke mana ono."⁷¹ Ma'asikan maman tipa' akonaen umeriyan, "I'da afova' ukheru'na vanta vami siya ono."⁷² Siyaima' ese' ana khan da'dasi' en kokore asemit'. Asikan Pitani inin diviyai ma' ovaren Yisasi ma ve'in tiyamika'ein baya khayoy inen mi': "Kanu' manau' da'da' ma sen i'da afova' ukhere ma siresimi, kokore khan da'da' asinten mino," ma sikhaein baya iniyan barara' aravuvon ifi'demi'.

Chapter 15

¹ Peakura' mono anon bantakhayoy va' yudan kaminin ma a'noni'ukhein banta khaiyoy va' ataruem mino, ataruan damuren Yisasin dofaken Pailoti vain orikhan mino.² Pailoti ano inaem ma'a semi', e'i yutan kayoy kina fono sikan Yisasi everenen be'in tiamemi', mainka e'i siaono.³ Mono anon banta kaio ano Yisasi ma manta'en avu ava kayo mino tian pamanen mino.⁴ Pailati ano evarenen inaemi', e'i ida baya siyana' uno, ma e'ini' dampo baya ana me khain bamino.⁵ Ma'asin Yisasi i'da mana baya siainpin Pailoti maira anoma' inemino.⁶ Mana khakan damu' ma afoka' ein damu' maen Pailoti ano banasi ininta dantan mana karabusi vanta ore'i ya mino.⁷ Mai karabusefin mana kaminin ma namuroi' iyain banta va'i bamino', ben avi' Barabasi ino.⁸ Kokhon nanin banta ano Pailoti vaipa eriven inaen ma'asemi', maima pe variauna avu' avaka ana orinte fono.⁹ Maira' Pailoti ma'asen inaemi',

sareda e'in deku' yutan kayoi' kin baipa' orinte fono.¹⁰ Pailati ano afovai ukhen bei umanta'i mono' anon banta khayo ano pakadan bamino.¹¹ Ma'asemifo, mono anon banta khayo ano banasi duvuni'kan aren ma'ase'mi', a'esin Barabasi setimpin erino.¹² Ma'a sikan mifo Pailati ano evarenen ba banasi inaen nasasa' Yudan kayoi kin ta' onuno.¹³ Ma'a sin everen banasi ano ovaren ma'ase'mi', "dara' kayo' ono!"¹⁴ Pailati ano banasi inaen ma'a semi', be'i inte'a umana' mantena fino sikan banasi moeken ovaren ma'ase'mi' "be'in dara' arono".¹⁵ Banasi moeken ariainpin Pailati ano Barabasin siantan banasi vaipa' ore mino, ma'an tuvin Yisasi dara' arino van aruvin vanta khayo ayanpini emino.¹⁶ Mai aruvin banta khaiyo ano Yisasin aviren kamanini barura oriven mino' anoni' ukhein aruvin banta khayo aran eataru emino.¹⁷ Maira maikhayo pepori ona Yisasin uantaden maira ayankun namanpo atasi' uren anompin emino.¹⁸ Mairake' be'in arai'en barenton iyan inka saruti' uantian ma'ase'mi', "ma ve'i Yutan kaiyoi' kin mino!"¹⁹ Be'in a'non kantampo akamiyan inka aufen akhare semino, ma'antiaken beaufa oman aron konkon uven kampunten monosi' emino.²⁰ Maira' be'in ma'en barenton uren doman mai onama uantaka' ein kauden maira' maman bei ona inante mino, ma'anturen aviren dara ariran oren mino.²¹ Mana vanta sairini ke eriya'in aruvin banta khayo ano duvunen barano siyainpin ayaen mai daukamadan baren mino, mai vanta avi' Saimoni ino be'i Alesanda ma' Rufusi ma' afo'e ino.²² Mai aruvin banta khaiyo Yisasin aviren korkota' anura' odikhami' (banta anon damparasen tikhen mino).²³ Maikhayo ita waini namu non ma' tanimani' uren amikan mifo Yisasi i'da nemino.²⁴ Maira be'in dara' arem mino, aruan daren bei' ona kanu'kanu' ka' dan orivin maira' uvini' ma inain mano baranovan kati semino.²⁵ Nain kiroki' ma iyan mi Yisasin dara' aren mino.²⁶ Maima arua'an anonta' bompon uvaman kaen ma'ase'mi', "mamaen Yutan kaiyo i' kin mino".²⁷ Yisasin auban aruan daren tefa tefa kan umoyan bantakan aren mino.²⁸ Ma'a mantein mano everen kasanampai ma uadan ba'ei mi kanai' emino, ma'a mi sikharen mino, be'ima' iyo' namu avu ava si'in kayo fin eyanka'an danten mino.²⁹ Dara' aruadan ban maira' ma omantaven oniyain kayo ano pirai'en ma'ase'mi' "Aha!" e'ima semae kanu' manau' damu'i mono namun varakure' evere' uvaranteren tikhaompo ma'antono.³⁰ Eyan ayaure, daukamadan meampire erano.³¹ Mono anon banta khayoi' ani'ukhein banta ano va' maima varenton iyaini' en beraran ma'a semi', be'i ena khaiyo anan ayaiya mifo a'esin beyan ayaino.³² A'esin be'i Ti yarafenun anin mifo darake meampen erano, ma'a ma inti mae mai mino' anoi monosi' uantante' uno, inka mai ma bema dara' bai kayoe.³³ Bayan auban a'au tuerufu iyakan ma vara sitipa ukhen ban inupa' kanu manau' a'au oriyen everen panu semino.³⁴ Inupasi' ma iyakan Yisasi ovararen ma'ase'mi', Tesi Khakan oe, Tesi Khakan oe, para vara se'in mee ampiya fono.³⁵ Ma'ama siyakan maira' mana'ano manta kharen ma'ase'mi', onano Iraiya mi ariya mino.³⁶ Ma'ama sin mana ano isopi yankara ita iyain u'vaini sponisi kauden, mataresi kana'anta kauden nano van' amemino.³⁷ Iyakan mana vanta ano siyaken' eresi ba onano Iraiya eman avirantin eravinte nafino. Ma'ain Yisasi khakanta ovariyen evaren puren mino.³⁸ Ma'a ma en puriyainama' mono namunma ba'e'in davara'e aubana' dante araven anara' morun kipen mino.³⁹ Aruvin banta khayio ra'ma dafikein banta ano Yisasi ma puriyain oniyen ma'a semi', "pura uran tiren ma vanta maen anutun anin mino".⁴⁰ Mana'a nanin kaiyo va' derei entake mai furin onen mino, maikhaiyo aubana maen Mekdalini kena maria ma' Maria ma' inka (jemisi ni' ena ano'e Josesin ava'e) ma' Salome veti' ino.⁴¹ Be'i ma pefa' karari' barafa' ma van maikhayo avakuren noken mono baiya iniyan mino. inka dampo ena nanin kaiyo va'i Yerusaremu' edakhan mino.⁴² Avi' damu' kakena ma utaen deri' in damu' inupasi' emino, mai avi' damu' aufa' ma bai damu' ino.⁴³ Aramatia Yosesi erei mano, be'i maen mana mono' anon banta ino, be'i pailati vaipa' Yisasi nan inauka mino be'i maen Ti yarafenuni' avi' baru van aveukhen bain banta ino.⁴⁴ Pailati ano khakanta anudukharen mino Yisasini purin baiya van, ma'antian everen aruvin banta khayoi' ra' ma dafikein bantara'inaen mino.⁴⁵ Pailati ano ma aruvin bantai dafisin pintenama mai afova ma varian mana Yisasin tianten mino.⁴⁶ Yosesi maira' aya' korosi maden be'in uman da unkamadan take' erafubin maifin uken mino. Ukuren baren mo be ma boradan ba'e'in oon masipin kaen mino, kauden maira' kakan ona'mana avekan mai masi' ooyi iyaren mino.⁴⁷ Mekdalini' Maria ma' Josesin ano'en Maria veti,i onemino maima Yisasin masi' ukhein.

Chapter 16

¹ Sabati damu ankinafa si ikan, Medarini, ma Maria, ma Yemisi be anoe ma, Sarome, ano auna veri mamare Yisasin aura pe'antanto ore mino.² Sante damu si ikhan maikayo ano akura ematen masika' orikhare mino.³ Mai khayo ma'ase'mi, iye' mai onomana masi oyirake dointe nafino.⁴ Ma'a siren mun ona'kan pe masi oyirake domanta mino.⁵ Mai masipin uman ona'kan mana efan bui'dana' ukhein banta ano ayan amapa' kuman ta'in one mino.⁶ Anseri ano ma'ase'mi i'da va' perano Nasaretik'e Yisasi ma dara arukhaein mai furen emantakhe mino, be'ima kauka'e'in pin ida bamino.⁷ Ma'a ukhantin oreva' bei eyo iyamporinta va' Pita masa' mosiame, be'i evere'nen Kariri oremifo mairasa oriveva onano.⁸ Ma'asin meampiren tavaen eman akhokho van iya'ken i'da ena khayo tiyamemi.⁹ Sante damu si ikhan, ema takhaein damu erikh madarake Meri Madarin ma damanapa ifo afapa kan orun kadan dada ma namu aunan ma domatein nanin aura dakoe mi.¹⁰ Maan tura tavaen oman beni

eyoyampon kayo oman ona kan aruna iyaikan tiyamemi , idava aruna iya va bano bei everene orun mataké mino. ¹¹ Bei ona khan emanta khan in tiamin mifo ida maira mumuna ukhan mino. ¹² Mai ayompake, khan banta ayanafa oriyakan afokasi in mifo ida maikhanan afovai ukhan mino. ¹³ Maan uran oman bei eyo yamporita kayo tiyamidan ida maira mumu nan ukharen mino. ¹⁴ Yisasi bei doran Iyamporita aubana afokha iyaima maima tiren iniyaen baya meuren akhokho van emi. Onakan eman maasemi para akhokho van iyafono, ida sireti mumuna mano akona ukhe mino. Paravara tena ida orun mantakhene tiyarafono. ¹⁵ Maira bei doran banta kayo tiyame maasemi, orive manopa mono baya mino nanin banta puren emantan baya tiya meno. ¹⁶ Iye mai vayara mumu nan ure non barante nafi maikhayo ano ayun paravan aunan barante mino. Mifo ida ma mumu nan inain kaiyo ida ayun para van aunan barante mino. ¹⁷ Maan ukhantin, iye tenta mumu nan intenafi maikhayo fimi ma anidana bantin kasaen namu aunan tiyanten inka oyan amite mino. ¹⁸ Mai kaiyo ano kasaen osafede paken inkha namu non nantin mai ano ida beti arinte mino, maan intin beti ma ayan enain banta anota ma khain tin ai kipante mino. ¹⁹ Yisasi ma beti ankhan tiyamiden, betin meampiren Inarufa ode mino. Oden befoen ayan kurompa un kumane mino. ²⁰ Bei eyo yamporinta maira me ampiren mono baya manopa tikhan kakhan mano beupin dora kan mono baya minopa orerae mino.

Translation Words

Ai

Sa panahon sa Daang Kasabotan, Ai ang ngalan sa usa ka lungsod sa Canaan nga anaa mga 8 kilometro sa amihanang-kasadpanan sa Jericho. Duol sad ang Ai sa Bethel.

- Pagkahuman mapildi ang Jericho, nangulo si Josue sa mga Israelita sa pag-atake sa Ai apan napildi ang Israel.
- Gipadayag sa Dios ang pagsupak ni Achan kay nangawat siya ug mga linaglag sa Jericho ug gisugo sa Dios ang mga Israelita nga patyon siya ug ang iyang pamilya. Pagkahuman nila ug buhat niadto, gitugutan sa Dios ang mga Israelita nga pildehon ang lungsod sa Ai sa ikaduha nila nga pag-atake.

Anas

Si Anas mao ang kinatas-ang pari sa mga Judio sa Jerusalem sulod sa 10 ka tuig, gikan sa ika 6 ka tuig hangtod sa ika15 ka tuig pagkahuman natawo si Cristo. Unya gitangtang siya sa gobyernong Romano gikan sa pagka kinatas-ang pari apan nagpadayon gihapon siya nga adunay impluwensiya nga pangulo sa mga Judio.

- Si Anas ang ugangan ni Caiapas, ang opisyal nga kinatas-ang pari sa panahon sa ministeryo ni Jesus.
- Sa sinugdan, gidala si Jesus kang Anas aron imbestigahon, bisan pa nga si Caiapas mao ang opisyal nga kinatas-ang pari niadtong panahona.
- Pagkahuman ug retiro sa mga kinatas-ang pari, nagpabilin lang gihapon ang ilang titulo uban ang pipila ka mga responsibilidad niini, mao nga si Anas gitawag gihapon nga kinatas-ang pari sa panahon sa pagkapari ni Caiapas ug sa uban pa.

Aram, Taga-Aram

Ang "Aram" usa ka rehiyon diin nagpuyo ang mga paryente ni Abraham. Mao kini karon ang moderno nga nasod sa Syria.

- Ang mga tawo nga nagpuyo diha sa Aram gitawag nga "Taga-Aram" ug nagsulti sa Aramaic nga pinulungan.
- Ang usa ka anak ni Shem ginganlan ug Aram. Ang usa pa ka lalaki nga ginganlan ug Aram mao ang ig-agaw ni Rebeca. Posible nga ang rehiyon nga Aram gipangalan gikan niining duha ka tawo.
- Kini sad nga rehiyon ginganlan ug "Paddan Aram" ug sa kadugayan ginganlan sa Griyego nga "Syria."

Barabas

Si Barabas usa ka piniriso sa Jerusalem sa panahon nga si Jesus naaresto.

- Si Barabas nakahimo ug krimen sa pagpatay ug pagsupak batok sa gobyerno sa Roma.
- Gipapili ni Poncio Pilato ang mga tawo kung kinsa ang pagawason sa prisohan: Si Jesu Cristo o si Barabas ba. Ang gipili sa mga tawo si Barabas.

Dan

Si Dan mao ang ikalimang anak nga lalaki ni Jacob ug usa sa dose ka mga tribo sa Israel. Dan sad ang ngalan sa dapit diin nagpuyo ang tribo nga Dan sa amihanang dapit sa Canaan.

- Niadtong panahon ni Abram, aduna say siyudad nga Dan sa kasadpan sa Jerusalem. Tingali wala pa kini nga siyudad kaniadtong panahon nga nisulod ang Israel sa yutang gisaad kanila. Apan adunay lain nga siyudad nga Dan nga anaa mga 60 ka milya sa amihanan sa Jerusalem.
- Ang pulong nga "Danenahon" nagtumong sa mga kaliwat ni Dan nga mga membro sad sa iyang banay.

Juda

Si Juda ika-upat sa dose ka mga anak ni Jacob. Ang iyang inahan si Lea.

- Ang mga kaliwat ni Juda nahimong tribu sa Juda.
- Ang pulong nga "Judio" gikan sa ngalan nga "Juda."
- Adtong ang nasod sa Israel natunga paghuman sa paghari ni Solomon, ang gingharian sa Juda nahimutang sa habagatang bahin.

Juda, Gingharian sa Juda

Ang Juda ang labing dako sa dose ka mga tribu sa Israel. Paghuman namatay ni Haring Solomon, ang Israelita natunga sa duha ka gingharian. Ang gingharian sa Juda sa habagatang bahin, nga gilangkuban sa tribu sa Juda ug Benjamin.

- Ang kapital nga siyudad sa gingharian sa Juda mao ang Jerusalem.
- Ang ubang mga hari sa gingharian sa Juda mituman sa Dios ug nagdala sa mga tawo sa pagsimba kaniya. Apan kadaghanan sa hari sa Juda mga dautan.
- Mga 120 ka tuig ang milabay human gipilde sa Assirya ang Israel ang amihanang gingharian, ang Juda nasakop sa nasod sa Babilon. Ang mga taga Babilonia ang nagguba sa siyudad ug sa templo, ug nagkuha sa daghang mga tawo gikan sa gingharian sa Juda ug gidala nila paingon sa Babilonia isip mga dinakpan.

Maria

Si Maria inahan ni Jesus ug asawa ni Jose.

- Ang Balaan nga Espiritu milagrosong naghimo ug hinungdan aron mamabdos si Maria dihang birhen pa siya. Ang bata sa iyang tiyan anak kini sa Dios.
- Gikuha ni Jose si Maria isip iyang asawa, apan si Maria nagpabilin nga birhen hangtod sa pagkahuman nga gipanganak ang bata.
- Sa dihang gipanganak na ang bata, gipanganlan ni Maria ug si Jose ang bata nga Jesus.

Sem

Si Sem usa sa tulo ka anak ni Noe nga nikuyog niya didto sa arka kaniadtong lunop sa tibuok kalibotan nga gihulagway sa libro sa Genesis.

- Si Sem mao ang amahan sa grupo sa mga tawo nga gitawag nga "Semitic" sa Ingles nga kadugayan nahimo nga nasod sa Israel.

- Gitala sa Biblia nga ang gitag-on sa kinabuhi ni Sem hapit moabot ug 600 ka tuig.

Set

Si Set mao ang ikatulo nga anak nila Adan ug Eva nga gihisgotan sa Biblia.

- Niingon si Eva nga si Set ang gihatag kaniya nga puli kang Abel nga gipatay sa iyang igsoon nga si Cain.
- Si Set mao ang kagikan ni Noe ug sa tanan nga nabuhi sukad kaniadto.
- Ang mga kaliwat ni Set mao ang unang giingon nga "misangpit sa ngalan sa Ginoo."

Sidon, mga taga-Sidon

Si Sidon mao ang kamagulangang anak nga lalaki ni Canaan. Aduna say siyudad nga gitawag ug Sidon didto sa Canaan.

- Ang siyudad sa Sidon nahimutang sa baybayon sa Dagat sa Mediteraneo nga parte sa nasod nga karon mao ang Lebanon.
- Ang mga taga-Sidon usa ka grupo sa tawo nga nagpuyo sa karaan nga Sidon ug sa mga lugar nga nagpalibot niini. Mga Gentil kini nga mga tawo.
- Sa Bibliya, ang Sidon adunay kalabotan sa siyudad sa Tira. Ilado kining duha ka siyudad sa ilang bahandi ug sa makasala nga batasan sa ilang mga katawhan.

Tomas

Si Tomas usa sa dose ka mga tawo nga gipili ni Jesus nga mahimo niya nga mga disipolo (gitawag sad nga apostoles).

- Nailhan sad si Tomas sa ngalan nga "Didymos", pulong nga nagpasabot "kaluha."
- Inila si Tomas sa iyang giingon nga dili siya motuo nga si Jesus nabuhi pag-usab hangtod nga makita niya ug mahikap ang mga dapit nga diin si Jesus nasamaran.
- Si Tomas sad ang nangutana kang Jesus sa pagpatin-aw kung unsaon man pagkahibalo sa dalan paingon sa Amahan.

Ur

Importante nga siyudad ang Ur nga duol sa suba sa Euprates sa karaan nga rehiyon sa Caldea, nahimutang kini sa lugar nga gitawag nga nasod sa Iraq karon.

- Gikan sa siyudad sa Ur si Abraham ug didto gitawag siya sa Dios aron mobiya sa Ur ug moadto sa lugar sa Canaan.
- Si Haran nga igsoon ni Abraham ug amahan ni Lot, namatay sa Ur. Kini siguro ang hinungdan ug naka impluwensya kang Lot sa pag-uban kang Abraham sa dihang mibiya siya sa Ur.

abu, abog

Ang abu murag pulbos nga abohon ang kolor nga maoy nabilin pagkasunog sa kahoy. Ngalan sad kini sa usa ka klase nga kahoy.

- Ang pulong nga "abu" gigamit nga sumbingay sa Biblia nga nagtumong sa usa ka butang nga walay bili, o walay pulos.
- Sa adtong una pa kaayo nga panahon, ang paglingkod sa abu timaan sa kasubo o pagkaguol kaayo.
- Ang ilang naandan nga pamatasan mao ang pagsul-ob sa sagutsoton, garason nga panapton ug paglingkod sa abu o pagsabwag ug abu sa ulo.
- Ang pagbutang ug abu sa ulo timaan sad sa pagkaulaw.
- Ang usa nga nagtinguha sa walay pulos, ingon nga "gakaon ug abu."
- Sa Biblia usahay ang pulong nga "abog" gigamit mahitungod sa abu.

amen, pagkatinood

Ang pulong nga "amen" gigamit aron maghatag ug importansiya o pagtagad sa unsa ang giingon sa tawo. Kasagaran hubaron kini nga "pagkatinood" kung si Jesus ang nagsulti niini.

- Kung gamiton sa kataposan sa pag-ampo, ang "amen" nagpahayag ug pag-uyon sa pag-ampo o tinguha nga matuman ang pag-ampo.
- Sa iyang pagtudlo, gigamit ni Jesus ang "amen" aron pamatud-an sa bag-o lang nga gisulti niya. Kasagaran sundan kadto niya ug "Ug ako misulti kaninyo" aron maghisgot na sad siya ug lain nga katudluan nga konektado sa iyang bag-o lang giingon.
- Ang uban nga mga Ingles nga bersyon naghubad niini nga "truly" o "pagkatinood." Gigamit kini aron hatagan ug importansiya ang usa ka butang o magpahayag nga matinud-anon o tinuod ang gisulti.

Mga Sugyot sa Paghubad:

- Hunahunaa kung ang pinulongan nga hubaron adunay pinasahi nga mga pulong nga gigamit aron maghatag ug importansiya sa unsay bag-o lang giingon.
- Kung gigamit sa kataposan sa pag-ampo o aron pamatud-an ang usa ka butang, mahimong hubaron ang "amen" nga "mao gyud na" o "hinaut unta mahitabo" o "tinuod kana."
- Kung moingon si Jesus ug "sa pagkatinood nag-ingon ako kaninyo," kini mahimong hubaron nga "matinud-anon akong gasulti kaninyo" o "Tinuod kana, ug ako miingon sad kaninyo."
- Ang mga pulong nga "Pagkatinood, pagkatinood nag-ingon ako kaninyo" mahimong hubaron nga "Nagsulti ako kaninyo niini nga matinud-anon gyud" o "Nagsulti ako kaninyo niini nga tinuod gyud" o "tinuod ang akong gisulti kaninyo."

ani

Ang pulong nga "ani" nagtumong sa pagkuha ug hinog nga mga bunga o abot gikan sa mga tanom.

- Ang panahon sa ani kasagaran mahitabo sa kataposan sa panahon sa pagtanom.
- Ang mga Israelita nagsaulog sa giingon nga "Pagsaulog sa Pagpangani" o "Pagsaulog sa Pagtigom" sa ilang mga giani. Gisugo sila sa Dios nga ihalad ang unang abot ingon nga sakripisyo alang kaniya.
- Ingon nga sumbingay, ang pulong nga "ani" mahimong magtumong sa mga mituo na kang Jesus o mahimong maghulagway sa espirituhanong paglambo sa usa ka tawo.
- Ang ideya sa espirituhanong ani mohaom sa paghulagway sa mga bunga ingon nga mga diosnon nga kinaiya.

Mga Sugyot sa Paghubad:

- Labing maayo nga hubaron kini gigamit ang pulong nga kasagarang nagtumong sa pag-ani sa mga tanom.
- Ang panghitabo sa pag-ani mahimong hubaron nga "panahon sa pag-ani" o "panahon sa pagtigom ug abot" o "panahon sa pagkuha ug mga bunga."
- Ang berbo nga "pag-ani" mahimong hubaron nga "ipunon," "pupo-on" o "tigomon."

ani, mag-aani

Ang pag-ani mao ang pagpanguha sa mga pananom sama sa humay. Ang mag-aani usa ka tawo nga nag-ani sa pananom.

- Ang ideya sa pag-ani sa abot kasagarang gigamit nga sumbingay nga nagtumong sa pagsulti sa mga tawo sa maayong balita mahitungod kang Jesus ug pagdala kanila ngadto sa pamilya sa Dios.
- Gigamit sad kini aron magtumong sa sangputanan sa mga binuhatan sa mga tawo, sama sa panultihon nga, "anihon sa tawo kung unsa ang iyang gitanom."

baka, mga baka

Ang iningles nga "ox" nagtumong sa klase nga baka nga gibansay aron magbuhat sa pang agrikultura nga buluhaton. Ang iningles sa daghan nga "ox" mao ang "oxen". Kasagaran mga baka kini nga laki nga gikapon.

- Sa Biblia, kini nga mga baka gihulagway nga mga mananap nga gihigtan gamit ang yugo aron birahon ang kariton o daro.
- Kini nga mga baka kuyog nga nagtrabaho nga nabutngan ug yugo nga maoy naandan sa Biblia nga ang mga pulong nga "anaa sa ilalom sa yugo" nahimong sumbingay alang sa grabe nga pagtrabaho o paghago.
- Ang "toro" laki nga baka nga wala gikapon ug wala gibansay sama sa mananap nga nagtrabaho.

baka, nating baka, toro

Ang baka usa ka babaye nga mananap nga adunay upat ka tiil. Mokaon kini ug sagbot ug kasagaran gibuhi kini tungod sa iyang karne ug gatas. Ang nating baka mao ang anak niini. Kini nga mga mananap apil sa pulong nga sa Ingles nga "cattle."

- Ang mga baka ug ilang mga nating baka gigamit sad sa negosyo nga pangbayad sa gipalit.
- Sa Biblia, gigamit sa mga Judio ang mga baka sa pagsakripisyo, hilabi na kadtong usa ka klase nga gitawag nga pula nga dumalaga nga baka.
- Ang dumalaga nga baka usa ka babayeng baka nga wala pa manganak.
- Ang lalaki niini nga klase nga mananap gitawag nga "toro." Ang pulong nga "ox" sa Ingles usa ka pinasahi nga klase sa toro nga gigamit sa trabaho sa agrikultura, sama sa pagdaro.

daro

Ang "daro" usa ka himan sa umahan nga gigamit sa pangbugkal sa yuta sa pag-andam sa uma sa pagtanom.

- Ang mga daro adunay hait ug talinis nga mga puthaw nga pangbugkal sa yuta. Kasagaran aduna kini gunitanan nga kuptan sa mag-uuma sa paggiya sa daro.
- Sa panahon sa Biblia, ang daro kasagarang guyudon sa pares nga mga baka, o uban pang mga mananap.
- Kasagaran sa mga daro hinimo sa gahi nga kahoy, walay labot sa tumoy nga hinimo sa metal sama sa bronse o puthaw.

kuko, pikas, pikas sa kuko

Kini nga mga pulong nagtumong sa gahi nga parte nga nagtabon sa ilalom sa tiil sa pipila ka mga mananap, sama sa mga kamelyo, baka, usa, kabayo, asno, karnero, ug kanding.

- Ang mga kuko magpanalipod sa mga tiil sa mga mananap inig lakaw nila.
- Giingnan sa Dios ang mga Israelita nga hinlo ug makaon ang mga mananap nga adunay pikas nga kuko ug gausap ug balikbalik sa ilang kinaon.

mana

Ang mana nigpis nga sama sa pan nga gihatag sa Dios sa mga Israelita sa kamingawan pagkahuman nga mibiya sila sa Ehipto.

- Ang mana daw sama sa gagmay nga pan nga puti ug nigpis kaayo nga kada buntag makit-an sa ilalom sa yamog. Kada adlaw ang mga Israelita manguha ug mana gawas sa Adlaw sa Igpapahulay ug saktong lang gyud nga makakaon matag-usa anang adlaw.
- Sa adlaw usa moabot ang Adlaw nga Igpapahulay, ang Dios nag-ingon sa mga Israelita nga doblehon nila ang ilang kuhaon aron dili na sila manguha sa sunod nga adlaw.
- Ang pulong nga "mana" buot ipasabot "unsa man kini?"

Mga Sugyot sa Paghubad:

- Uban nga paagi sa paghubad niini nga pulong pwede ang "nigpis ug puti nga pagkaon" o "pagkaon gikan sa langit.
- Hunahunaa sad kung giunsa kini nga pulong paghubad sa lokal o nasodnong pinulongan.

mira

Ang mira usa ka pahumot nga gihimo gikan sa tagok sa kahoy.

- Ang mira gigamit nga insenso, pahumot, ug pahumot alang sa pag-andam sa mga patay nga lawas aron ilubong.
- Ang mira usa sa mga gasa nga gihatag sa mga maalamong lalaki kang Jesus niadtong natawo siya.
- Gihatagan si Jesus ug bino nga adunay gisagol nga mira aron mamenosan ang sakit niadtong gilansang siya sa krus.

ripa

Ang Iningles nga "lot" usa ka butang nga may timailhan nga gilabay o kuhaon gikan sa susama nga mga butang ingon nga pamaagi sa pagpili o paghimo ug disisyon nga walay gidapigan. Ang mga pulong nga Iningles nga "casting lots" buot ipasabot "ripa" diin nga isalibay kadtong giingon nga "lot". Kini gihimo aron mahibaloan sa mga tawo kung unsa ang kabubut-on sa Dios kanila.

- Ang ripa gihimo aron sa pagpili kung kinsa nga pari ang mobuhat sa katungdanan sa templo sa piho nga panahon.
- Ang mga sundalo nga naglansang kang Jesus nagripa aron mahibaloan kung kinsa ang makapanag-iy sa sinina ni Jesus.
- Ang ripa pwede sad ang pag-itsa sa taas, o pagpaligid ug gagmay nga minarkahan nga mga bato o buak nga kulon nga adunay timailhan. Ang tawo nga maligiran sa may timailhan nga bato mao ang pilion.
- Ang uban nga kultura mogamit ug daghan nga mga uhot kung magripa sila. Gunitan sa usa ka tawo ang uhot aron walay makakita sa katas-on niini. Matag-usa kanila mokuha ug uhot ug ang makakuha sa taas nga uhot (o mobo kaayo nga uhot) mao ang napili.
- Ang mga pulong nga "ripa" pwede hubaron nga "pag-itsa sa bato nga adunay timailhan" o "pagbunlotbunlot" o "pagpaligid ug bato nga adunay timailhan". Siguradoha gyud nga sa paminaw dili kini sama sa ripa nga ilabay sa layo kayo.

sama, dagway

Ang mga tawo o mga butang nga "sama" sa usa'g usa adunay pagkaparehas.

- Ang mahimong "sama" sa usa ka butang buot ipasabot susama niini, pareho sila ug kinaiya.
- Ang mga tawo nabuhat sumala sa "dagway" sa Dios, buot ipasabot sa iyang "imahe" ug may mga kinaiya nga "sama," o "susama sa," Dios.

Mga Sugyot sa Paghubad:

- Ang mga pulong nga "sa dagway sa iyang kamatayon" pwede hubaron nga "pakig-ambit sa iyang nasinatian sa kamatayon" o "nga murag nasinati nato ang iyang kamatayon kauban niya."
- Ang mga pulong nga "dagway sa makasal-anong lawas" pwede hubaron nga "sama sa makasal-anong tawo" o "tawo." Siguraduhon gyud nga ang paghubad niini nga mga pulong dili magpasabot nga si Jesus makasasala sama kanato.
- Ang pulong nga "ang dagway sa larawan sa madunutong tawo, sa mga langgam, mga mananap, ug mga mananap nga mokamang" pwede sad hubaron nga "diyos-diyosan nga sama sa hulagway sa madunutong mga tawo, o mananap, sama sa langgam, mapintas nga mga mananap, ug mokamang nga mga mananap."

usa

Ang usa dako ug maambong nga mananap nga adunay upat ka tiil. Nagpuyo kini sa mga lasang o mga kabungturan. Ang laki niini nga mananap adunay dakong mga sungay o bagot sa iyang ulo.

- Ang pulong nga "usa" mahimong magtumong kini sa baye ug laki nga usa.
 - Ang "nati" mao ang bata nga usa.
 - Ang mga usa adunay mga kusgan ug niwang nga mga tiil nga magtabang kanila sa pag-ambak ug taas ug pagdagan ug paspas.
 - Ang iyang mga tiil natunga sa tumoy nga makatabang kanila paglakaw o pagkatkat sa bukid.
-